

protestáns Téka

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi
Karának diákújsága

II. évfolyam 3. szám, 2007. április.
Megjelenik évente 8 alkalommal:
*február, március, április, május,
szeptember, október, november, december.*

Felelős kiadó:
Dunamelléki Református Egyházkerület

Felelős szerkesztő:
A KRE-HTK dékánja

A szerkesztőség címe:
1092 Budapest, Ráday utca 28.
Tel/fax: 06/1-218 0266, 06/30-488 8780
e-mail: protestansteka@gmail.com

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság:
Apostagi Zoltán Adorján, Csőke János, Damásdi Luca,
Dull Krisztina, Esztergály Előd Gábor, Hajdú Éva, Imre
Zita, Kókai Géza, Miklósi-Hosszú Ödön Koppány,
Murányi Melinda, Nyiscsák Emma, Ruzsa-Nagy Zoltán
Tóth Emese Tünde.

Korrektor:
Damásdi Luca és Nyiscsák Emma

Főszerkesztő és tördelő:
Esztergály Előd Gábor

Leveleiket, kézírataikat elektronikus és postai úton is
fogadjuk. A kéziratokat nem őrzük meg és
nem küldjük vissza.

A folyóirat megjelenését és terjedelmét az eladott
példányszámok határozzák meg, ezért minden támo-
gatást hálás szívvel fogadunk a következő számlaszámra:

Dunamelléki Református Egyházkerület
HVB Hungary Bank
10918001-00000014-94920050

ISSN 1788-8778

Nyomás és kötés:
Graphitype Kft., Budapest

Felelős vezető:
Kosz János

A Protestáns Téka ára: 170 Ft.

Tartalom

BEVEZETŐ GONDOLATOK	2
Móricz Zsigmond, <i>Ünnep</i>	3
PRÉDIKÁCIÓ	
Steinbach József, <i>Megismerni feltáma- dásának erejét (Filippi 3,10-11)</i>	5
TANULMÁNY	
Joó Sándor, <i>Mi van a halál után?</i>	9
Miklósi-Hosszú Ö. Koppány, <i>Keresztyén jelek és szimbólumok</i>	13
Kósa Balázs, <i>A Szent banalitása, hús- vétí paradoxonok</i>	16
ÉLŐ HIT	
Esztergály Előd Gábor, <i>Nemzetpolitika kontra pártpolitika – beszélgetés Varga Lászlóval</i>	18
Ruzsa-Nagy Zoltán, <i>Elveszett Evangélium? Titkos tanok? – beszélgetés Balla Péterrel</i>	22
Gér András, <i>Az örök Cédrus – beszél- getés Kiss Gergellyel</i>	27
BESZÁMOLÓ	
<i>72 óra kompromisszum nélkül</i>	31
AJÁNLÓ	33
TÖRTÉNET	36

ELŐFIZETÉS

Az újság előfizethető személyesen,
vagy a Dunamelléki Református
Egyházkerület számlaszámára befizetett
előfizetési díjjal, jelezve annak jogcímét.
Az újság előfizetésének ára 1 évre
(postaköltséggel): 1300 Ft/8 szám.

Címlapon: A Feltámadott Jézus
(Gedächtniskirche, Berlin)

JELLEN SZÁMUNKBAN KÖZREMŰKÖDTEK:

prof. Dr. Bolyki János, a KRE-HTK Újszövetségi
Tanszékének nyugalmazott professzora
Steinbach József, lelkipásztor (Balatonalmádi), a
Dunántúli Református Egyházkerület főjegyzője
Ablonczy Tamás, I. évf., lelkész szak
Damásdi Luca, III. évf., vallásanár-magyar szak
Esztergály Előd Gábor, III. évf., lelkész szak
Gér András, II. évf., lelkész szak
Hajdú Éva, I. évf., vallásanár szak
Kósa Balázs, II. évf., lelkész szak
Miklósi-Hosszú Ö. Koppány, III. évf., lelkész szak
Nyiscsák Emma, III. évf., vallásanár-magyar szak
Ruzsa-Nagy Zoltán, III. évf., lelkész szak
Sándor Levente, III. évf., lelkész szak
Tóth Emese Tünde, II. évf., lelkész szak

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI GONDOLATOK HELYETT

Köszönt e vers, te váltig visszatérő
Föltámadás a földi tájakon,
Mezők smaragdja, nap tűzében égő,
Te zsendülő és zendülő pagony!
Köszönt e vers, élet, örökkön élő,
Fogadd könnyektől harmatos dalom:
Szívemnek már a gyász is röpke álom
S az élet: győzelem az elmúláson.

Húsvét, örök legenda, drága zálog,
Hadd ringatózzam a tavasz-zenén,
Öröm: neked ma ablakom kitárom,
Öreg Fausztod rád vár, jer, remény!
Virágot áraszt a vérverte árok,
Fanyar tavasz, hadd énekellek én.
Hisz annyi elmulasztott tavaszom van
Nem csókolt csókban, nem dalolt dalokban!

Egy régi húsvét fényénél borongott
S vigasztalódott sok tűnt nemzedék,
Én dalt jövődő húsvétjára zsongok
És neki szánok lombot és zenét.
E zene túlzeng majd minden harangot
S betölt e Húsvét majd minden reményt.
Addig zöld ágban és piros virágban
Hirdesd világ, hogy új föltámadás van!
(Juhász Gyula, Húsvétra)

Baracza Szabolcs: Feltámadt Krisztus

MÓRICZ ZSIGMOND

ÜNNEP

Egy pap azt írta a húsvétról az egyházi lap ünnepi számában, hogy a húsvét „a leg-szürkébb ünnep“.

Nagyon elcsodálkoztam ezen. Talán a papoknak az a kifogásuk a húsvét ellen, hogy nagyon is színes és piros ünnep. Világi ünnep, öröm-ünnep. A tavasz ünnepe, a felpeszűdülő élet-érzés, a rügyfakadás, tehát az újjászületés ünnepe. Pogány ünnep, amely évezredek óta él az emberek hangulatával felbokrétázva, s a Krisztus feltámadását szerencsésen tették a régi Tavaszünnep napjára. De a természet ébredése ma is harsonásabb, s az egyházi szimbólum egy kicsit háttérbe szorul az ősi életkedv fellobbanásának ünneplése mellett.

Húsvétkor a két napot Budapestnek szenteltem. Jártam a várost, és néztem, mi van még meg a régi húsvéti ujjongásból.

A nagyváros élete roppant távolságban van az ősi erdők, mezők népének életétől. De a lakosság túlnyomó része mégiscsak a faluról került be ide, s magával hozta a falu lelkét. Mivel ünnepel a falu? Legelsősorban az evéssel.

Ha csak párszáz évre nézünk is vissza a múltba, mikor még városi élet alig volt, nagyvárosi egyáltalán nem, legalább nálunk – rendkívül gyöngye volt az étkezés. Mert nem a régi szakácskönyvek különös remekei mutatják az életnívót. A régi ember elképzelhetetlenül szűkösen élt. A pásztor még ma is eléli egész éven át száraz tésztán és kásán, azelőtt az egész lakosságnak ez volt a tápláléka. Azt mondja egy közmondás: „Ha a hajdinát megőrlik, kásának titulálják.“ Tehát a kása, a kölesmag, még jobb fajta étel volt. Vízet ettek és vizet ittak rá. Levesen éltek, amit egy kis liszttel kövérítettek, korpaciberén és aszalt gyümölcsön. Ha aztán jött az ünnep, akkor a legfőbb családi boldogság volt, ha megfőzték s asztalra hozták a téli disznóölésből megőrzött sonkát. Így lett a sonka a húsvét szimbóluma. A hosszú böjt után az, amit a kereszténység szentesített, az élet azonban már azelőtt is gyakorolt, a húsvéti sonka volt az öröm jele. Beszéltem egy hentessel, aki tizenkétezer

sonkát, lapockát és füstölt tarját adott el. Az utolsó darabig mindent eladott, amit húsvétra szánt.

Ez azért érdekes, mert húsvét szombatján a vásárcsarnokban panasz volt, hogy a közönség nem vásárol. Máskor nem lehet bemenni a csarnokba a tömegetől, most lézengett a vásárló közönség: mindenki megelégedett a sonkával. Íme ez tehát a húsvéti népszokás.

Másik húsvéti cikk a cukorkaféle. A húsvéti nyúl, amit csokoládéból gyártanak, s ami megint nem keresztény találmány. Ez is eljut a város legszélső proletár utcájáig. Láttam a Gróf Haller utcán egy kisfiút, aki egy harminc centiméteres nyuszit cipelt, ragyogó ezüstpapírba öltöztetve. Mindenki megállott és nézte. Egy tekintélyes házmesterné asszonyt megkérdezte az idegen gyereket: „Ejha, hol vetted? . . .“ A fiúcska jobb kezében kis locsoló parfümös üvegjét szorongatta, balban a nyuszit cipelte s foghegyről válaszol: „A néném adta“. „Bőkezű néni“ – felelt a házmesterné. A kisfiúnak kísérője is volt, egy másik gyermek, aki üres kézzel, de ragyogó arccal ügetett mellette. Valósággal kikiáltója volt. Mindenkinek bejelentette, s ő élvezte a csodálkozást.

Húsvéti locsolók jöttek, mentek, s fel voltak virágozva. Négy-öt jácintbokréta a mellére tűzve olyiknak, kék jácint, a húsvéti virág. A locsolás sem keresztény lelemény. A víz csodatevő hatalmának ünneplése elmúlt ősi mítoszok szertatásának maradványa.

A húsvéti tojás itt, a fővárosban már ritka. Budán még árulják, éspedig nagyon szépeket lehetett kapni, de igen kevés helyen. Kár, hogy ezt az olcsó és nagyon szép s művészi szokást nem gyarapítják. Népművészet és jellegzetes. Szimbolikus jelentősége elhalványodott ugyan, de művészi értéke megvan.

Még egy pogány népszokás tündöklött a húsvét alatt: a modern természetimádók óriási tömege indult meg a szabadba. A turisták népvándorlásszerűen rohanták meg a budai hegyeket és a távolabbi tájakat. Ez sem keresztény elv. Kempis Tamás még arra tanít-

ja az emberiséget, hogy: „Vonulj celládba, mert ott mindent megtalálsz. Mi van odakint, állandó, amit celládban sajnálhatnál, hogy nem láttad?”

A húsvét a nagy ütközőpont a pogányság és a kereszténység ünnepi harcában, s nem biztos, hogy a vallás van magasabban, s ennyiben talán igaza van a papnak, ki sajnálva érzi, hogy a vallási miszticizmus háttérbe szorul tömérdék tavaszi pogányság ujjongása mellett. Bár a templomok annyira zsúfolva voltak, hogy életveszélyes volt a tolongás mindenütt. A Kálvin téri templom kapujában négy Zrínyisakos rendőr állott, bent a templomban másikké tartotta fenn a rendet az Úr vacsorája alatt. A katolikus templomokban három

napon át valósággal egy menetben vonult a tömeg.

A mai lelki káoszban az ember még fokozottabban keresi a nyugópontot. Hitet keresnek az emberek. Az emberiség egyetemes lelke elvesztette a régi nyugalmat: tétovázva kapkod a régi s a legrégebbi ideák és ideálok után.

S közben számtalan gyűlés, ahol a ma sebeit nyitogatták s a gazdasági problémák gyötrő kínjait ünnepelték.

Két-három napon át szinte mámorban voltak a lelkek, aztán jött a hétköznapi csönd: gyilkosságok, öngyilkosságok, viták és jajgatások és fogak csikorgatása.

Magyarország, 1933. április 23.

Sándor Levente
ÖNKÉNT TETTE LE ÉLETÉT

Jézus önként tette le életét,
Hogy megváltást hozzon és reményt.
Önként tette, hogy megváltson,
A bűn alvásából felrázzon.

De miután megjárta a halált,
S nekünk az Atyánál kegyelmet talált,
Az életét újra felvette,
Van hatalma, megtehetette.

Legyőzte a halált, uralkodik, él,
Ki benne bízunk, többé már nem fél.
Legyőzte a halált, uralkodik, él,
Ki benne bízunk új életre kél.

STEINBACH JÓZSEF

MEGISMERNI FELTÁMADÁSÁNAK EREJÉT

„...hogy megismerjem őt és feltámadása erejét, valamint a szenvedéseiben való részesedést, hasonlóvá lévén az ő halálához, hogy valamiképpen eljussak a halottak közül való feltámadásra“

Filippi 3,10-11

Kedves gyülekezet! Az élő Isten húsvétkor elfogadta a karácsonykor született Jézus Krisztus nagypénteki áldozatát azzal, hogy feltámasztotta őt a halálból. Ezért húsvét az élet, az öröm és a hit ünnepe. Így is fogalmazhatnánk, a valóságos élet, a valóságos öröm és a valódi hit lehetőségének az ünnepe minden ember számára. Egy szép énekünk mondja: *„örvendezzünk, vígadjunk, Krisztus lett a vigaszunk, halleluja“*.

I.

Pál apostol erről az örömről a mai Igében úgy beszél, hogy először megvizsgálja az előzményeket. Azt mondja az Igeszakasz, hogy **MINDEZT ÉN AZÉRT TESZEM**, hogy megismerjem őt, az ő feltámadásának az erejét. Mindezt azért teszem... Mit?

Hogy kárnak ítéli azt, amit korábban nyereségnek tartott és amivel dicsekedett. Kárnak ítélt minden testben való bizodalmat, testben való dicsekedést, és testben való életet. Abban a korban hogyan lehetett testben dicsekedni? Leírja Pál az általam fel nem olvasott igeversekben, hogy körülmetéltek, hogy Izrael nemzetségéből való vagyok, hogy buzgó, feddhetetlen farizeus voltam. Abban a korban így dicsekedtek. De aktualizálva, ma hogyan dicsekszünk testben? Milyenek vagyunk, amikor testben bizakodunk és testben élünk? Beszélünk arról manapság is, hogy honnan származunk, milyen a családfánk, kik vagyunk. A fiatalabbak dicsekszenek azzal, hogy milyen a megjelenésük, milyen a kinézetük, a ruházatuk, a testalkatuk. Aztán szívesen di-

csekszünk azzal, hogy mivé lettünk ebben a világban, mi a végzettségünk, a beosztásunk, a pozíciónk. Nagyon tudunk azzal dicsekedni, hogy mink van: pénzünk, hatalmunk, ezzel járó lehetőségek; siker, eredmények, karrier. Tudom, egyszerűsít ez a felsorolás, de ahhoz segít, hogy belássuk, a mai világban az élet minden területén ilyenek vagyunk. Testben dicsekszünk, testben bizakodunk, testiek vagyunk.

Ennek a testi létnek pedig van egy nagyon komoly velejárója, testvérek. Nevezetesen az, hogy ha van lehetőségem testben dicsekedni és testben bizakodni, akkor hajlamos vagyok önmagam körül forogni, és pillanatok alatt elfelejtem azokat, akiknek nincs okuk dicsekedni: akik nehéz helyzetben vannak, akik szorult helyzetben vannak, akik tévedtek, akik lecsúsztak, akik az élet peremére kerültek, akik betegek, vagy éppen a halál árnyékának völgyében járnak. Amikor a kórházban a súlyos betegek elé paravánt helyezünk, akkor többek között azért is tesszük, mert nem akarunk szembesülni azzal, hogy egyszer mi is ilyenekké lehetünk. Szeretnénk elfeledkezni erről, testieknek maradni, testben bizakodni, testben dicsekedni.

Pedig a testi dicsekedés lehetőségének, vagyis az eredményeknek komoly ára van, testvérek. Mert miközben ezeket az eredményeket elérjük, elmegyünk az élet szép dolgai mellett, az Istentől kapott hatalmas ajándékok mellett, elhanyagoljuk a rohanásban a megszentelt emberi kapcsolatokat, akár a szereteteinket is, és közben tele vagyunk stresszel,

félelemmel. Így éljük az életünket. Ahogy Mészáros Éva írja kifejező versében: „*csak hajtasz egyre feljebb, hogy te légy a nyertes és elmész az élet szép dolgai mellett*“. Igen, mindennek, a testi létnek ára van. És hozzáteszem, ezeket az eredményeket bármikor elveszíthetjük, bármikor elvehetik tőlünk. És mi marad? Marad a csüggedés, a közömbösség, a rezignáltság; vagy, amit Pál apostol említ, hogy együnk, igyunk, mert holnap úgyis meghalunk. Hány ember életére jellemző ez a lelkiület! Egy fiatalember gyászjelentésben olvastam az alábbi verset a megyei újságban: „*az élet hó, hamar olvad, és ami ma minden, semmi holnap*“. Ezt jelenti testben dicsekedni, testben bizakodni.

Mindezt szenzációsan, zseniálisan fejezi ki Kosztolányi Dezső Fürdés című novellája. Röviden elmondom ennek a novellának a lényegét. Ez egy Balaton-parti történet. Az egyik diák, annak rendje-módja szerint, megbukott latinból. Az apja mérgesen megbünteti: „nem mehatsz le fürdeni, egész nyáron tanulnod kell, neked jogásznak kell lenned“. A fiú tanul szomorúan, de szorgalmasan. Egyszer csak az apja, egy hónap után, elindul a Balatonra fürdeni. És a fiú is titkon veszi a fürdőnadrágot és somfordál utána. Mennek együtt szótlanul, elől az apa, utána a fiú. Az apa egész úton nem szól hozzá egy szót sem. Csak amikor belép a vízbe, akkor tekint hátra és azt mondja a fiának; „na gyere, te mamlasz“. Aztán ez a feszült hangulat játékos agresszivitásba fullad. Az apa elkezdi dobálni a fiát a vízbe, és az egyik dobásból nem jön fel a fiú. Akkor hörögve, kétségbeesve mutatja ki az elkésett szeretetét: „jaj nekem, jaj nekem!“ ...Könyörtelen elvárások, könyörtelen emberi kapcsolatok, aztán könyörtelenül egyedül maradunk és a végén a könyörtelen halál. Ez a fosztóképző jellemző a testi életre, hogy könyörtelen, hogy engedetlen, hogy békétlen, hogy reménytelen, hogy boldogtalan. Ilyenek vagyunk testben.

II.

Pál apostol azt mondja, hogy mindezt azért teszem, azaz mindezeket azért ítélem kárnak, hogy megismerjem Őt! Ez a fordulat a mai igében. Mindezeket a testi dicsekvéseket, az evilági értékrendet kárnak ítélem, HOGY MEGISMERJEM ŐT, megismerjem Jézus Krisztust. Ez az igazi húsvét, testvérek. Nincs

húsvét e nélkül a felismerés nélkül, hogy az a Jézus Krisztus, aki érettünk meghalt, feltámadott, felment a mennybe és Szentlelke által itt van közöttünk. Éppen az előbbieket értelmében fontos, rendkívül fontos, egzisztenciálisan fontos, életmentő szükségszerűség, hogy ez a fordulat megtörténjen az életünkben, hogy megismerjük Őt.

Na de mit jelent megismerni Őt? Nem csupán ismeretről van szó: ismerem Jézus Krisztust, mindazt amit a Biblia ír róla. Akár kívülről tudhatom a Bibliának minden egyes sorát Vele kapcsolatban. Nem pusztán erről az ismeretről van szó. Nem is arról, hogy ezzel kapcsolatban ismerem a művészettörténeti, kortörténeti megállapításokat, vagy amit az irodalom, a versek, a képzőművészet, a zene fejez ki Jézus Krisztussal kapcsolatban. Nem is pusztán arról van szó, hogy van véleményem ezen a területen és tudok beszélgetni, vitatkozni erről. Mert ez az ismeret Jézus Krisztust csak kultúrcikké teszi, a testi dicsekedésnek egy újabb lehetőségévé.

Tehát amikor Pál azt mondja, hogy mindezt azért teszem, hogy megismerjem Őt, akkor az eredeti szövegben ez a megismerés nem ismeret, nem a magyar kifejezés értelmében való megismerés, hanem felismerés. S ez óriási különbség. Nem elsősorban megismerés, hanem felismerés. Felismerem az Urat mint életem egyetlen megoldását! Felismerem Őt mint Feltámadottat. Mondjak példákat? János az üres sír láttán látott és hitt. Felismerte, Jézus él, Jézus feltámadott, ahogy megmondta. Magdalai Mária sír, kétségbeesve, nyugtalanul, majd találkozik a feltámadott Jézussal Krisztussal, és boldogan viszi a húsvéti hírt: láttam az Urat. A tanítványok, ahogy hallottuk a lekciónban, félnek, bezárkóznak, és amikor felismerik a feltámadott Urat, kapják a békességet, a Szentlelke ajándékát. Tamás a racionálisan gondolkodó ember típusa, aki meg akarja érinteni az ujjával a szögek helyét, amikor felismeri a feltámadott Urat, leborulva vallja: „én Uram és én Istenem!“ Péter csalódottan vissza akar menni régi életébe, ahonnan Jézus Krisztus elhívta: „elme gyek halászni“; amikor azonban felismeri a feltámadott Urat a parton, boldogan kiált fel: az Úr van itt! Az emmausi tanítványok szomorúan, csalódottan kullognak hazafelé, nem ismerik meg az Urat, csak amikor Jézus megtöri a kenyeret,

megnyílik a szemük és a szívük, és elmondják a legtömörebb és legszebb húsvéti hitvallást, „valóban feltámadott az Úr!“ Pál apostol is ezt éli át a damaszkuszi úton. Vagyis nem pusztán ismeret, nem pusztán megismerés, hanem felismerése ennek a csodának: Jézus él és feltámadott. Erről a sorsfordító felismerésről van szó. Valami olyasmi ez a fordulat, mint amikor próbálok kirakni a Rubik-kockát, és nem megy, nem sikerül. Akárhogy forgatom, akárhogy igyekszem, nem jó, nem működik az életem, valami soha nem passzol, nincs rendben. És egyszer csak meghozom ezt a felismerést, és megtörténik a fordulat, megvan a megoldás, sikerült kirakni a „kockát“, minden szín a helyén van. Hát itt ezen az istentiszteleten olyan jó lenne, ha eljutnánk a felismerésnek eddig az örömeig: Heuréka, megtaláltam!

De ez a hit nem csak megismerés és nem csak felismerés, hanem elismerés is: vagyis húsvéti hite annak van, aki elismeri – ez az úrvacsora hívogató szava is –, hogy Uram, olyan vagyok, amilyenek Te valójában látsz. Annyi hiányosság van az életemben, olyan gyenge, törékeny vagyok, és Rád szorulok. A bűnbánati alkalmakon, nagyhéten, konkrét igehelyekkel tartottunk bűnbánatot: Uram sokszor vagyok gyümölcstelen, tisztátalan, erőtelen. Hányszor vagyok képmutató, hányszor van bennem indulat, hányszor vagyok gyáva. Igen, konkrét Igéken keresztül elemeztük ezeket, Isten tükröt tartott elénk: Uram, én ezt töredelmes szívvel elismerem, eléd hozom ezeket és szeretném letenni. Elismerem a bűneimet, de elismerem a Te hatalmadat: hogy Neked, Urunk, Jézus Krisztus, van hatalmad arra, hogy engem (minket) megújíts és megtisztíts. Ezért mondja Pál, „*mindezeket azért teszem, hogy megismerjem őt*“, a Krisztusban kapott gazdagságot, örökkévaló nyereséget, hogy megismerjem Krisztus páratlan nagyságát.

Mindezt összefoglalva, nemcsak megismerni, felismerni, elismerni, hanem leborulva húsvétkor megtapasztalni az ő feltámadásának erejét. Ezt a „dünamiszt“, ami rendkívül kifejező a görögben. Tehát itt arról az erőről van szó (képzeld el ezt az emberi értelemben befogadhatatlan csodát), hogy valaki feltámad a halálból. Isten ereje ez. Jézus Krisztust feltámasztotta a halálból. Ez az erő, ezt a Krisztust

feltámasztó erő kiveri a pótszereket a kezünk-ből. Letesszük a régít, kárnak merjük ítélni azért az újért, amit Isten ad, és közben elmondjuk, még ha nyomorultak vagyunk is, hogy „*mindenre van eröm a Krisztusban, aki engem megerősít*“, mert „*nem beszédben áll az Istennek országa, hanem erőben*“. Ezt az erőt akarja közölni az igehirdetés és a sákramentum, az úrvacsora: a feltámadás erejét, a mi Urunk, Jézus Krisztust. Vagyis tehát nem ismeret ez a megismerés, hanem tapasztalat: a feltámadott Jézus Krisztussal való élő közösség.

III.

És végezetül még egy gondolat, amit Pál említ a mai Igében: „*mindezeket azért teszem, hogy megismerjem őt, és megismerjem az ő SZENVEDÉSEIBEN VALÓ RÉSESEDEST*“.

Miért beszél itt Pál apostol szenvedéséről? Miért zárja le ezt a csodálatos ívet itt húsvétkor, az öröm ünnepe, a szenvedéssel? Miért teszi rá az i-re így a pontot, hogy végülis a szenvedése a végső szó? Nem azért, mintha a mi szenvedéseinket Krisztus szenvedéseire lehetne hasonlítani. De a húsvéti ember vállalja Jézus Krisztus szenvedéseiben való részesedést. Pál apostol azért beszél erről – rendkívül fontos –, mert meg akar bennünket óvni, éppen a megnyert öröm kapcsán mindenféle rajongástól, és alázatra akar inteni bennünket: vigyázz, ha ezt az örömet megnyerted, ha Krisztust megnyerted, ha húsvét utáni ember vagy, akkor elkezdődik egy harc az életedben, a hit harca. Mert a hívó embert a kísértő még inkább támadja, hogy letérjen erről az útról. Figyelmeztet bennünket arra az Igére, hogy „*ebben a világban nyomorúságok lesz, de bízzatok, én legyőztem a világot*“. Figyelmeztet arra, hogy ha elindultunk ezen az úton, ebben a világban soha nem leszünk tökéletesek. Újból és újból vállalnunk kell ezt a szenvedést, a hitnek a harcát. Hadd mondjam el még egyszer személyes bizonyágtételemet: mióta hívó lettem, az életem nem könnyebb lett, hanem nehezebb lett, sokkal nehezebb: mert magasabb a mérce, és sokszor beleremegek abba a felelősségbe, ami ránk, hívó emberekre hárul. Néha szeretném letenni ezt a szenvedést, ezért újból és újból alázattal le kell borulni, és kérni kell az Isten erejét. Tehát az életem nem könnyebb, nehezebb lett, de szebb lett, és naponta kapom az erőt.

És amiért még említi Pál apostol a Krisztus szenvedéseiben való részesedést, az a diakóniára, a szeretetszolgálatra való inspirálás. Vagyis a húsvéti embernek megnyílik a szeme, hogy észrevegye a körülötte lévő szenvedőket, a testileg, lelkileg, egzisztenciálisan szenvedőket. Kinyílik feléjük, és megtanul adni. Az élő Isten nem a világ összes nyomorúságát kéri rajtunk számon, hanem csak azoknak a nyomorúságát, akik a közvetlen környezetünkben élnek. Észreveszszük-e őket? Sokszor olyan vakok, olyan keményszívűek tudunk lenni. Nagyhéten sokakat végiglátogattam: mennyi testi – lelki és egzisztenciálisan szenvedő él itt a közvetlen környezetünkben! Isten arra akar motiválni bennünket, húsvéti embereket, hogy konkrét segítő szándékkal vigyük a húsvéti örömhírt, hogy segítő szeretetünk által ők is megismerjék a feltámadás erejét.

És erről a szenvedésről annyit azért mindenképpen mondjunk el, hogy a húsvéti ember számára ez a diakóniai és a hit harcát vállaló szenvedés egy örömteli szenvedés. Jól értsük: egy örömben megélt szenvedés, a teljes öröm felé irányuló szenvedés, mert odaát már nem lesz szenvedés, hanem Isten lesz minden mindenekben, mert teljes öröm van Őnála. Ez a szen-

vedés olyan, hogy miközben másoknak örömet ad, közben az Ő szenvedése is örömbé fordul, mert jobb adni, mint kapni.

*

A balatonalmádi református templomról készült képeslap hátulján rövid húsvéti ige olvasható a cím alatt: „*valóban feltámadott az Úr!*“ Ha ezt a képeslapot adom valakinek, akkor ezt a húsvéti Igét adom annak, aki itt Balatonalmádban jár, azért, hogy a régit, a testben való dicsekedést kárnak tudjuk ítélni, azért az örökkévaló gazdagságért és nyereségért, amit Jézus Krisztus megismerése, felismerése és elismerése, vagyis a feltámadás ereje tud és akar adni mindannyiunknak. Úgy legyen. ÁMEN

JOÓ SÁNDOR

MI VAN A HALÁL UTÁN?*

Erre a mindnyájunkat létünkben érintő kérdésre röviden így lehetne a Szentírás tanítása alapján válaszolnunk: a meghalás pillanatában a testtől elváló lélek sorsa véglegesen eldől vagy jobbra, vagy balra, folytatja létét vagy az örök üdvösségben, vagy az örök kárhozatban; a test pedig visszatér a földre, melyből vétetett. Az utolsó napon, Krisztus dicsőséges megjelenésekor feltámad a test a halálból, és a már üdvözült vagy elkárhozott lélekkel újra egyesül, s így az újra test és lélekből álló embernek a már meghalástól kezdve végérvényesen eldőlt üdvözült vagy elkárhozott állapota teljessé válik. Ezt a rövid összefoglalást részletezzük most a továbbiak folyamán.

Micsoda a halál?

Előbb ezt a kérdést kell tisztáznunk, mielőtt a halál mögé akarunk tekinteni.

Minden félreértés elkerülése végett azt jegyezzük meg először, hogy a halál alatt ez alkalommal nem csak a testi meghalást értjük, hanem sokkal többet annál, valamint az élet szóval sem a pusztá létezését jelöljük, hanem sokkal többet annál. A Szentírás az élet szóval jelöli a földi életet is, általánosabb azonban e szó teológiai jelentése, amely az örök életre utal. Krisztus az élet, s az embernek akkor van élete, ha hite által Krisztusban és Krisztus által él. Az embernek tehát az élet nem születése által sajátja, hanem újjászületés és megtérés által adatik. (Jn 1,4, 6,53, 10,28; 1Jn 5,11-12 stb.) A halál szó is jelenti a fizikai meghalást, az elmúlást is, de teológiailag a halál nem a lét ellentéte, hanem az életé. A halál nem egyenlő a nemlét állapotával, azaz az emberi lét megsemmisülésével, hanem a halál az élet, az örök élet hiányát fejezi ki. Isten azt mondta az első emberpárnak a Paradicsomban, hogy amely napon áthágják az Ő törvényét, halálnak halálával hálnak meg. Ádám és Éva Isten parancsának a megszegése után nem szüntek meg létezni, egyelőre testileg sem haltak meg, hanem új állapotba és vi-

szonyba kerültek: megromlott az Istenhez való viszonyuk, és ez a megromlott élet, ez a bűnnel megfertőzött élet: ez a halál. A halál tehát az Élettől, az Istentől elszakadt lét. Ezért mondja a Szentírás a bűnösökről, hogy „élvén megholt“, és hogy „az a neved, hogy élsz, és halott vagy“ (1Tim 5,6; Jel 3,1). Ilyen értelemben a halál tulajdonképpen nem egyéb, mint maga a kárhozat, ami az ember számára már a születéssel kezdődik s a testi meghalással végérvényessé és örökkévalóvá válik, ha csak közben újjá nem születik az ember.

A Szentírás szerint tehát a halál oka az isteni törvény megszegése, maga a bűn és az Isten ítélete, aki a bűnt halállal bünteti. Református káténk szerint is: „Isten igazsága azt kívánja, hogy az Istennek felséges dicsősége ellen elkövetett bűnt a legnagyobb, azaz örökké tartó testi-lelki büntetés kövesse.“ A halál azt jelenti, hogy testestől-lelkestől Isten büntető ítélete alatt van az ember. A halál tehát az embernek – nem a testnek, nem is csak a léleknek, hanem a testből és lélekből álló emberi személynek a halála: kárhozatban való léte. Éppen ebben nyilatkozik meg bűnt büntető ítélet jellege, halálosan komoly valósága.

Ne úgy képzeljük el emberi életünket, mint egy nagy szobát, amelyből két ajtó nyílik: egyik az örök életre, másik az örök kárhozatra. Nem így van! Ha a hasonlatnál akarunk maradni, olyan nagy szobát képzeljünk el, amelyikből nem nyílik ajtó, amelyik minden oldalról a halál emberi erővel áttörhetetlen valóságával van körülhatárolva. Az emberi élet a paradicsomi tragédia óta mindenestől, testestől-lelkestől halálra szánt, halál börtönébe zárt élet, amiből semmiféle emberi erőfeszítéssel nincs menekülés.

Ámde Isten az első karácsonykor Jézus földi személyében beleplántálta a halálnak ebbe az emberi világába az Élet csíráját, amely felnőtt mint „vesszőszál“, s a halálból való feltámadásával áttörte egy ponton az emberi létünket körülzáró halálbörtön falát.

Ezen a résen át, de csak ezen az egyetlen résen át nyílik meg az út a halál világából az

*Elhangzott 1947. március 3-án Miskolcon.

élet világába. Ezt jelenti ez az Ige: „Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengejük lőn azoknak, akik elaludtak“ (1Kor 15,20). Az tehát, hogy a halálon túl mégis van számunkra egy új élet: csak azért lehetséges, mert Jézus feltámadott, csak azáltal lehetséges, hogy Krisztus legyőzte a halált, és csak azok számára lehetséges, akik a Krisztusba, az első zsengebe hit és újjászületés által beoltattak! Nem igaz tehát az, hogy a testi meghalás egyszerűen csak a lélek átringása az örök életbe – mert Krisztus nélkül, hit által Krisztushoz tartozás nélkül a meghalás éppen átringás a már korábban elkezdődött kárhozat teljességébe. A halállal szemben a keresztyén igazság az, hogy az igazi komoly embernek Krisztus nélkül vissza kell borzadnia és el kell rémülnie tőle. Hit által értjük csak meg, hogy a halálból való kimentés, a halottak feltámasztása már megkezdődött a Jézus Krisztusban. Ezért reméljük, hogy folytatódik majd bennünk is. A Krisztusban hívő embernek is még a testi meghalást megelőzően meg kell hálnia a bűn számára, újjá kell születnie Krisztusban a Szentlélek által, még e földi élet folyamán meg kell, hogy kezdődjék benne a bűnből, halálából való feltámadás folyamata a Krisztus halált legyőző ereje által, és akkor, de csakis akkor érvényes reá Krisztus nagy ígérete, hogy „soha meg nem hal“, és hogy „nem lát halált“, mert „ha meghal is“ (fizikailag), akkor is „él“ (Jn 11,25.26). És hogy mégis valóság marad számára a testi meghalás, ez csak azt jelenti, hogy a Krisztus feltámadása által megnyílt új életben való részesedése nem fejeződik be itt a földön, hanem csak elkezdődik, mégpedig elkezdődik a lelke számára s folytatódik és teljessé válik majd a teste számára is. Mindebből az következik, hogy a

lélek halhatatlansága

kérdésére is egészen más feleletet ad a Szentírás, mint ami az általános köztudatban él. Az általános közgondolkodás szerint lelkünk mint emberi természetünk nemesebbik része fölött nem úr a halál, lelkünk más valami, mint a testünk: nem bomlik úgy föl, nem enyészik úgy el, mint a test, nem romlandó valami, nem lehet kivégezni, agyonütni, tehát a lélek halhatatlan. Vigyázzunk azonban, mert bármennyire igaz is, hogy a lélek miné-

műségéből következően más valami, mint a test, és öntudatos létezése megmarad a testi meghalást követően is: ez még nem jelenti a lélek bibliai értelemben vett halhatatlanságát. Pillanatig sem kétséges ugyanis, hogy a lélek a testi meghalás bekövetkezése után is tovább létezik, de éppen az a nagy kérdés, hogy hol. Mert a lélek halál utáni létezése kétféle lehet: üdvözült vagy kárhozatban való létezés, tehát éppen: élet vagy halál! A halhatatlanság szó-
nak tehát csak akkor van értelme, ha az a kárhozat halálából való megszabadulást az örök üdvözült életbe való felemelkedést jelenti. Erre pedig a lélek önmagától, a maga erejéből, bármennyire különbözik is minden más egyéb földi létező valóságtól: képtelen! Éppen a Krisztus feltámadása teszi nagyon is késedelmessé az emberi lélek természetéből folyó halhatatlanságát: Mi szükség lett volna ugyanis a Krisztus feltámadásra, vagyis a kárhozat halálából új élet teremtésére, ha volna az emberi életnek olyan része, akár anyagi, akár anyagtalan valamije, amelyik önmaga erejéből is ki tudja kerülni a halált? Ha a halál a bűn zsoldja, Isten büntető ítélete, hogyan válthatná ki a lélek magát olóla? Krisztus feltámadása a halál törvényének egyetemes uralmáról és érvényéről tesz bizonyosságot, vagyis azt hirdeti, hogy éppen nem halhatatlan az ember, hanem mindenestől, testileg-lelkileg a halál uralma alatt áll. Éppen azért kellett Krisztusnak feltámadnia a halálból, mert az emberi léleknek semmi olyan képessége és tulajdonsága nincsen, ami őt a halálból a halhatatlanságba átemelhetné. Hogy mégis van reményünk a halál után, hogy mégis van lehetősége a léleknek a halhatatlanságra, az nem a lélek mineműségéből (vagy bármiféle okkultista, spiritiszta spekulációból) következik, hanem egyedül abból a páratlan csodából, hogy Krisztus feltámadott és zsengejük lőn azoknak, akik elaludtak! A lélek nem maga az élet: egyedül Isten az, aki maga az Élet, és akiről mondja a Szentírás, hogy Ővé egyedül a halhatatlanság! (1Tim 6,16) Nem a lélek halhatatlan, hanem a Krisztusba oltott lélek halhatatlan. Nem magától halhatatlan a lélek, hanem a Krisztusban való hit által. Nem a lélek záloga az örök életnek, hanem Jézus Krisztus, az Ő feltámadása jelenti a lélek számára is a mennyei kapu megnyílását. (Nem: „Es gibt ewiges Leben“ – hanem: „Er gibt ewiges Leben!“) Tehát nemcsak

úgy általában van örök élet a lélek számára sem, hanem a Krisztusért és a Krisztus által van örök élet. Krisztus feltámadott! Ez az egyetlen reménysége, ígérete és záloga a léleknek a halhatatlanság felől!

Krisztus feltámadásának a csodája jogosít fel

testünk feltámadásának

a boldog hitére is. Amikor testről beszélünk, nem azt a 40-60-80 kilónyi hús-vérizom-csontot értjük rajta, ami pillanatnyilag a test anyagát alkotja. Maga az anyag még nem test, csak a lélekkel megtöltött, meglelkesített anyag az, és ugyanígy a szellemet sem tekinthetjük minden további nélkül léleknek, hanem csak bizonyos testben megjelenő, testhez kötött szellemnek. A testünk éppen úgy hozzátartozik az énünkhöz, mint a lelkünk. Testem és lelkem együtt alkotják az egyéniséget. Ebből nyilvánvaló az, hogy a testem nem börtöne a léleknek, amelyből a halál végre megszabadítja a szegény bezárt lelket, hanem sokkal inkább a személyes életem fejeződik ki látható, hallható és tapintható formában a testemben. A lelki szépség testileg is megnyilvánul, a Jézus iránti engedelmesség a tekintetben, az arcvonásokban stb. is kifejezésre jut. A test lényege tehát az, hogy a lélek „alakja“, az emberi személy megjelenése, tehát több és más valami, mint a testet pillanatnyilag alkotó anyaghalmaz. Amikor tehát a feltámadásban testről beszélünk, nem a test anyagát értjük rajta – „hús és vér nem örökölheti Istennek országát“ –, hanem a testet mint a lélek formáját, orgánumát, amelyben minden változás ellenére is az ember egyénisége jut kifejezésre. A Szentírás nem azt mondja, hogy ugyanaz az anyag támad föl, amely eltemetett, hanem azt, hogy a test támad fel. Testünk anyagrészecskéi eggyé válnak a talajjal, s később, mint más emberi testek anyagrészei, szerteszt kerülnek a világban. Testünk anyaga azonban még földi életünk idején is szakadatlanul változik. Átlag hétévenként minden anyagrészecske kicserélődik a testben, és mégis mindig ugyanaz marad a testünk: vagyis testünk anyagának a megváltozása nem jelenti testünk lényegének a megváltozását. Ha egy épületből a köveket mind egyenként elszednénk és mindet egy másikkal cserélnénk ki: maga az épület mégis

megmaradna változatlanul, alakja, stílusa, rendeltetése ugyanaz maradna, pedig minden téglát másikkal cseréltünk ki benne. Ez csak kép, amivel most csak azt akarjuk kifejezni, hogy egy test lényegéhez nem tartozik hozzá egy bizonyos anyag, s így megértjük azt is, hogy testünk feltámadását nem befolyásolja az, hogy annak anyagrészecskéi már másféle keringenek. A lényeg tehát az, hogy ugyanannak a személynek a teste támad fel, de nem ugyanaz az anyag, amely eltemetett.

Az eltemetett és feltámadott test úgy különbözik egymástól és úgy egyezik egymással, mint a földbe vetett gabonamag és a belőle kikelt kalász: lényegileg ugyanaz, minőségileg más. A „romlandóságban, gyalázatosságban, erőtelenségben“ eltemetett „érzéki“ testből támad föl „romolhatatlanságban, dicsőségben és erőben“ a „lelki test“. A feltámadott testtel az ember többé nem az időben, nem e világban, hanem az örökkévalóságban él majd, ezért kell a testnek, mely most az időben való életre van berendezve, olyan változáson átmennie, hogy élhessen az örökkévalóságban. Olyan test lesz ez, amely mentes minden gyarlóságtól és mulandóságtól, amelyik nem ismeri többé a földi élet természetes szükségleteit, amely röviden: hasonló a feltámadott Krisztus dicsőséges testéhez. De mégis nem másik, hanem ugyanaz a test, amely romlandóságban temetett el, támad föl romolhatatlanságban. Tehát a testi feltámadás éppen azt jelenti, hogy Isten a halálon át is megőrzi az ember egyéniségét, megkülönböztethető és felismerhető formát viselő személyiségét, a feltámadott embernek a volt földi emberrel való személyazonosságát. Tehát odaát is megismerjük egymást, nemhiába reménykedünk a viszontlátás örömeiben!

Hogy miként történik a halott test feltámasztása, nem mondja el a Szentírás, ez mindenestől az Isten dolga: „Az Isten pedig testet ad annak, amint akarta.“ Isten műhelytitkairól ne akarjuk a fátylat fellebbenteni, mert úgyse lehet! Isten mindenható, és ha a semmiből egy világot tudott teremteni s a föld porából embert: még inkább megteheti, hogy elporladt, krematóriumban hamuvá égetett s a világ minden tájára szétszóródott tetemeinkből új, dicsőséges testet támasszon föl! A mindenható Isten már adott egy megnyugtató zálogot testi feltámadásunk bizonyosságára nézve: a

Krisztus feltámadását. Ő zsengeje azoknak, akik elaludtak. Vagyis az Ő feltámadása nem önmagában is befejezett egész, hanem csak kezdete a feltámadási folyamatnak: utalás arra, hogy Vele és Benne már elkezdődött a halál legyőzése a feltámadás által, ami így folytatódik majd mindazokban, akik Őbenne aludtak el. A testi feltámadással fejeződik be és teljesedik ki Jézusnak az emberért vállalt és elvégzett egész megváltói műve! A feltámadásban helyreáll az ideiglenesen megszünt kapcsolat test és lélek között, s így azután minden ember mint ember, testi-lelki valóság folytatja létét az Isten ítélete szerint néki osztályrészül juttatott állapotban.

Ezzel tulajdonképpen meg is adtuk röviden a választ arra a kérdésre, hogy mi van a halál után. De most hátravan még egy kérdés:

Mi lesz veled a te halálod után?

Tudod azt, hogy nincs a világon ennél életbevágóbb kérdés a számodra?! Ennek a megnyugtató megoldása az az egy szükséges dolog, amiről Jézus beszélt. Akkor érted meg, mennyire igaza van ebben Jézusnak, amikor valami nagy veszedelemben lényegtelenné válik számodra minden addig szükségesnek tartott földi holmi, kifogástalannak látszik még a pusztá életet megmentése is, és ott állsz közvetlenül az elkerülhetetlen halál valósága előtt!

Én akkor értettem meg, mennyire ez az egy szükséges dolog, amikor a közelmúltban egy lelkész társammal együtt egy sötét pincében, fegyveres őrizet alatt étlen-szomjan kuporogtunk és találgattuk, mi lesz most velünk. Minden külső jel arra vallott, az egész helyzet azt mutatta legvalószínűbbnek, hogy hamarosan menthetetlenül végünk lesz! Suttogó beszélgetésben kezdtünk tehát leszámolni azzal a ténnyel, hogy percek, félóra vagy talán fél nap múlva odakerülünk közvetlenül az élő Isten ítélőszéke elé. Merre dönti majd el a sorsunkat: jobbra vagy balra, üdvösségre vagy kárhözatra?! És megállapodtunk abban, föltétlen bizonyossággal, hogy Isten igenis az üdvösség kapuját fogja kinyitni előttünk, nem azért, mert megérdemeltük, sőt: éppen az ellenkezőjét tehetné, ha a mi érdemeinkre lenne tekintettel. Nagyon is tisztán láttuk súlyos bűneinket, mulasztásainkat, amelyeket most már még ha akarnánk se tudnánk jóvátenni,

pótolni – rengeteg adóssággal és hiánnyal fogunk odakerülni Isten elé. Soha nem éreztük át olyan elevenen, mint akkor, mennyire kárhözatra méltók vagyunk – de hiszen éppen azért halt meg Jézus, éppen erre vonatkozik a kegyelem, éppen ezeket a bűneinket és mulasztásainkat bocsátotta meg Isten a Krisztus véérért, éppen az örökre jóvátehetetlen adósságunkat fizette Ő ki halálával: hogyan volna hát bizonyos az üdvösségünk! A megfeszített és feltámadott Krisztusban való hit olyan boldog üdvbizonyossággal töltött el, hogy attól kezdve szinte fölényes nyugalommal vártuk: ám történjék velünk, aminek történnie kell, egy a szükséges dolog, s ez az egy: az üdvösség – bizonyos!

Te eljutottál-e már a bizonyosságra? Ha nem, miért nem? Mikor akarsz bizonyosságra jutni üdvösséged felől? Tudod-e már, hol töltöd az örökkévalóságot? Döntsd el hamar, hiszen gondold meg: a tulajdonképpeni élet a számkra még csak ezután, a földi lét után következik! De ugye neked se mindegy az, hol élsz tovább: az üdvözült örök életben-e vagy a kárhözatban? Isten a te üdvösséged érdekében is mindent megtett már, amikor Krisztust, a te Megváltódat halálra adta és feltámasztotta a halálból. Az már rajtad áll, hogy alázatos hálával elfogadod-e a halálból való megváltás boldog bizonyosságát!

Egyik barátommal történt az ostrom alatt, hogy el akarták vinni a pincéből ágyút tolni vagy sáncot ásni. Kicsi gyermekei nagy sírással kapaszkodtak bele édesapjukba. A szívet tépő jelenet hatása alatt egy fiatalember, aki velük egy pincében húzta meg magát addig, előlépett, félretolta az édesapát, mondván: „Nézd, neked családod van, nekem senkim nincsen, te maradj, majd én elmegyek helyetted.“ Elment. Nem is jött vissza többet. Pár nap múlva, amikor barátom vízért ment, a fiatalembert holtan találta egy árok szélén. Aknaszilánk ölte meg a sánc ásása közben. Barátomat iszonyúan megrendítette az eset: íme, ennek az embernek köszönheti az életben maradását! Mai napig se tud szabadulni az emléktől, folyton azon sóhajtozik, hogy csak valahogyan meghálálhatná néki vagy hozzátartozóinak, ha vannak, amit érte tett! Ugye megrendítő lehet az, amikor valaki megtudja, hogy valaki más meghalt helyette! Pedig ez történt veled is! Gondold el, ha most az Úr

Isten számadásra vonna téged, rád mutatna s azt mondaná: „Gyere, számoljunk!” Rettenetes lenne, mert semmivel sem tudnál az Ő igazsága szerint elszámolni neki. És tudod, mi történt? Valaki elédbe állt, szelíden félretolt, mondván: „Te maradj, majd én megyek!” És ment! És ott is maradt! Meghalt!!! Vállalta helyetted a te bűneid büntetését! Tudomásul vetted ezt már könnyekig megrendítő hálával, hogy ezért élhetsz te Istennel megbékülve tovább a földön és az örökkévalóságban? Térden állva megköszönted már neki, amit érted tett? Tudod, ugye, ki volt az, aki éretted meghalt? Jézus Krisztus. Ezért megváltód Ő néked. Ez a megváltás! De nemcsak meghalt, hanem fel is támadott, és most élő valóságban áll eléd és emlékeztet: „Én voltam az, aki azt

mondtam, te maradj, majd én megyek: Nincs hozzám semmi mondanivalód?” Ha most térdre borulva előtte, teljes szívvel-lélekkel így tudsz válaszolni neki: „Köszönöm, Uram, amit értem tettél! Teljességgel le vagyok kötelezve irántad! Tiéd vagyok testestől-lelkestől. Hiszek benned és követlek téged!” – akkor máris átmentél a halálból az életre, és akkor üdvösséged teljes bizonyosságával ujjonghat fel benned szép húsvéti énekünk:

Nincs már szívem félelmére nézni sírom fenekére. Mert látom Jézus példájából, mi lehet a holtak porából. Szűnjetek meg, kétségeim, változatok, félelmeim Reménységgé s örömkké, mert nem alszom el örökké!

MIKLÓSI-HOSSZÚ ÖDÖN KOPPÁNY

KERESZTYÉN JELEK ÉS SZIMBÓLUMOK

Néhány héttel ezelőtt egyik teológus barátom – akinek orvosok a szülei – szomorúan újságolta, hogy a magyar kormány a vöröskeresztes jelzésű személygépkocsik segítségnyújtás esetében való ingyenes parkolását tiltó rendelkezést adott ki. Eszembe jutott, hogy egyik pannonhalmi kirándulásom alkalmával elmondták, hogy a nagy világegésekben azért maradt épen a bencés templom, a rendház és az iskola, mert felfestették a vöröskeresztet, ami jelezte, hogy betegetek ápolnak. Aki látta, hogy vöröskereszt van felfestve, nem húzta meg a szőnyegbombákat kioldó kart. Talán a bombázógép repülőpilótája nem is tudta, hogy 1863-ban Henri Dunant, a Krisztus keresztjére utaló svájci címer keresztjét választja az általa alapított Nemzetközi Vöröskereszt jelképéül. És talán azok a francia politikusok sem ismerik a jelképek értelmét, akik megtiltották a vallási szimbólumok iskolákban és közhelyeken való használatát. Talán az egyik nagy repülőgéptársaság igazgatósága sem volt járatos a szimbólumok világában, amikor az egyik repülőgépen szolgáló hölgyet fosztották meg munkájától, amiért az illető keresztet viselt az aranyláncán. Talán mi sem tudjuk, hogy mit jelképez a csillag a templomtornyunk tetején, a kehely az énekeskönyvünk címlapján, a bárány

református egyházunk címerében.

A jelek, jelképek, szimbólumok megnevezésére használt terminológiát éppúgy ismernünk kell, mint azoknak a jelentését, tartalmát, értelmét, bibliai kifejezéseit, a jelek kialakulását és az egyház története során használt alkalmazását. A hívő ember a szimbólumokban hitéről tett és tesz ma is bizonyosságot. Szimbólumaink nagy része ótestamentumi, pogány elemekből alakult ki az ókori keresztyénségben, és lett használatossá mind a mai napig. Így hitünkéről nemcsak szóban tehetünk vallást, hanem ábrázolt formában is. Bár a reformáció az Isten Igéjétől idegen elemeket nem vette át, a szimbolikus ábrázolásokat nem osztotta „megtartandó és elvetendő” csoportokba, de a gyakorlatban szívesen élt használatával, pl. kehely, csillag, kakas, bárány, fönixmadár. Ezek a szimbólumok egyházunkban mind a mai napig használatban maradtak, de kritikával mondhatjuk, hogy nem a legkifejezőbbeket és legalkalmasabbakat használjuk puritán egyházművészetünkben. A következő lapszámokban ismertetését szeretnénk nyújtani a keresztyénség ábrázolásban megjelenő jelképeiről és szimbólumairól. Bibliával a kézben, hitvallásaink ismeretében mindenki ítélje meg használatuk alkalmas vagy alkalmatlan voltát.

A KERESZT JELE

„Én azonban nem kívánok mással dicsekedni, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztyével.“ Gal 6,14

Nagyapóntek nélkül nincs húsvét! Kereszt nélkül nincs üres sír! A keresztyénségben a kereszt ábrázolása Krisztus szenvedésének a szimbóluma. A kereszt a legkorábbi és mindennél alkalmazott díszítő vagy szimbolikus eleme a keresztyén egyháznak. Először az ókeresztyének használták hitüknek csak a hívők előtt való megvallásának célzatával.

Az ókorban a kereszt kivégzőeszköz volt, amellyel súlyos bűntettek elkövetését vagy a hatalom elleni lázadást torolták meg, így egyházunkban a kereszt Krisztus halálának perzsa eredetű, római eszközére utal. Fából ácsolt és keresztbe tett két gerendából keletkezett. Formájának és szimbolikus tartalmának előképét széles körben ismerték. A keresztyénséget megelőző korokban a kereszt az égtájaknak és térnek, időnek a jelképe volt. A kopt egyház az egyiptomi halottkultuszban jelentős ankh, 'élet' hieroglifát kereszt jelként alkalmazza. Az ószövetségi hagyomány szerint az óhéber írás keresztforma tav (ט) betűje olyan forma, mely viselőjének Isten oltalmát biztosítja a halál ellen: „De az a vér jel lesz házaitekön, amelyekben ti laktok. Ha meglátom a vért, akkor kihagylak benneteket, és tirajtatok nem lesz pusztító csapás, amikor megverem Egyiptom földjét“ (2Móz 12,13).

Ezzel azonos hangértékű a görög tau (τ). Ez a mi T betűnk. A kivégzőeszközt is sokszor ácsolták T alakra. Kezdetben a kereszt a szegényteljes halált jelentette, ezért az őskeresztyének rejtjelezték, például horgony, árboc, szigony alakjában. Amikor Nagy Konstantin a keresztyénséget államvallássá tette, a kereszt dicsőséges, mindenhol használt jelképpé vált. Kezdetben szertartási eszközökön jelenik meg, később a középkorban bővül a használata.

A keresztnek három alapformáját használták az ókorban kivégzőeszközként. Az egyik formája a függőlegesen felállított, felül kihegyezett cölöp, görögül *szkolopsz*. Ismertebb formája a függőlegesen felállított gerendára illesztett keresztgerenda, amely T formát ad, latin nevén *crux commissa*. Krisztus keresztre feszítésekor valószínűleg ezt használták, vagy a *crux imissat*, amelynek gerendái egymást egyenlően vagy nem egyenlően keresztelték. Ezekből az alap-

formákból keletkeztek a keresztyénség első használatos szimbólumai.

A *crux commissa*, ismertebb nevén görög kereszt a 2. században lett használatossá a keresztyén hit jelölésére. Krisztus halála előzi a gonoszt, ezért ami a kereszt jelével van megjelölve, az tiszta, az Krisztusé. Egyben a Krisztusért való szenvedést is jelzi: „Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem.“ (Mt 16,24.). Az egyenlő szárú kereszt nem a földön áll, hanem az égben van, az ott lévő Emberfia jelképe: „És akkor feltűnik az Emberfiának jele az égen, akkor jajgat a föld minden népe, és meglátják az Emberfiát eljönni az ég felhőin nagy hatalommal és dicsőséggel.“ (Mt 24,30.). Szárai a világ négy sarka felé mutatnak, ezek a karok az egész világot átölelik. A keleti egyház művészetében ma is használatos, a nyugati keresztyénségben e jel alkalmazását hamar felváltotta a latin kereszt (*crux imissat*).

Ez az 5. századtól használatos, 692-ben a Konstantinápolyi Zsinat kanonizálta. Krisztus értünk vállalt szenvedésére, kereszthalálára és győzelmére utal. Ez a jelkép is jelzi a Krisztusért való szenvedést. Így már korán a mártírok attribútumává vált. Mélyebb értelmében a kereszt Krisztus keresztyének üzenetét hordozza. Vízszintes szára a földi lét szimbóluma, melyet a mennyet a földdel összekötő függőleges szár pentsz át. Krisztus a mennyből a föld legmélyebb pontjáig, a keresztig szállt alá, hogy megnyissa az utat a menny felé. Keresztye Isten kegyelmének a jele, a jel alkalmazása bizonyágtétel ennek a kegyelemnek a felismeréséről és elfogadásáról. A megnyújtott szárú latin kereszt egy keresztben végződő pásztorbot. A Jó Pásztor botja. Az 5. században a Jópásztor-ábrázolásokon látható. A középkorban püspökök, apátok jelvénye. Jelentése: Krisztus Pásztor és Úr a világ felett.

Több, a kereszthalált ábrázoló festményen a két lator nem latin vagy görög formájú keresztben szenved. Az ő keresztjüknek az ábrázolt formája a görög tau betűre hasonlít. A keresztyén szimbolikában hamar megjelenik. Erre utal, hogy Antonius- vagy Augustinus-keresztnek is nevezik. A görög-latin T betű alapján a kegyelem és a megőrzés jelentését hordozza. (Teleios 'befejezett, tökéletes', térészisz 'megőrzés, megtartás') Elnevezését onnan kapta, hogy a katolikus egyház Szent Anal és Szent Ágoston attribútumaként használja.

A SZENT BANALITÁSA, HÚSVÉTI PARADOXONOK

A szentség paradoxona

Az egészen más a természetfölötti és a világfölötti. Nem mintha ezáltal definiálódott volna, sőt éppenséggel nem definiálódott, de legalább bizonyos „érzetei“ kialakulnak az embernek. Az egészen más szembenáll az összes természetes és világi dologgal, végsősoron szembenáll a léttel és magával a létezővel. A felfogóképességünkön kívül esik, de nem csupán túllép kategóriáinkon, hanem kifejezetten paradoxsá is válik, nem csak az ész fölött áll, hanem az ész ellenében hat, s ily módon egyszerre kelt borzongást és vonzódo csodálatot. Legélesebb formájában pedig még ezt az állapotát is meghaladja, mintha a kijelentések maguktól kettéválnának, és tárgyukról ők maguk mondanának ki egymásnak ellentmondó, össze nem egyeztethető és feloldhatatlan ellentéteket. A csodálatos ekkor a racionális megérteni akarás számára a legdurvább irracionális formájában jelenik meg. Így ír Rudolf Ottó *A Szent* című művében a Szentről.

A buddhizmus egyik oldalon az egészen mást a semmibe, a nirvánába oldja, ezzel szemben a kereszténység kijelentése alapján a Szentháromság Istenben ismeri fel. A világ kezdetén, az ok-okozati lánc legszélső pontján a befogadhatatlan Titok áll. A Három-Egy, Egy-Három. A szerető Atya, a szeretett Fiú és az őket összekötő Szentlélek, a szeretet. Az egymásba hajló, a másik befogadásával eggyéváló, mégis különálló, önmagában az isteni dicsőség teljességét hordozó három személy: az Atya, az öröktől nemzett Fiú és a kilehelt Szentlélek.

Hitvalló Maximosz szerint: „Az Ige megtestesülésének misztériuma magában rejti az Írás minden rejtélyének magyarázatát s nemkülönböztet minden érzéki és szellemi teremtmény értelmét. Aki azonban ismeri a kereszt és a sírbatétel misztériumát, az ismeri az említettek igazi alapjait. Végül az, aki előrehatol a feltámadás rejtett erejébe, megismeri azt a végső célt, amelyért Isten az ősidőktől fogva mindent teremtett.“ Ha

tehát valaki képessé válna felmérni a húsvéti események teljességét, az megismerné a világot és annak minden szegletét, felfogná, miként cselekszik abban a Szentháromság, és tudná, milyen is a Szentháromság. Ha úgy tesz, feltárulna előtte a Szentháromság ontológiája és ökológiája, s minden titok lakatjának ismerné a kulcsát.

Egy jól körülhatárolható történelmi pillanatban a Titok a közelünkbe jött, láthatóvá és megtapinthatóvá vált. Önmagát teljességgel kijelentette, ám ugyanebben a pillanatban, éppen a teljes önkijelentéséből fakadó ismeret folytán, beláthatatlan messzeségbe távolodott. Így hagyott maga után csodálatot, szeretetet, borzongást, és így kelt egyre fokozódó vágyat, minden egyes közeljövetele és eltávolodása után.

Az önmagát megüresítő Szentháromság paradoxona

„... mert ő Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlóvá lett, és magatartásában is embernek bizonyult; megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.“ A Fiú kétszeresen üresítette meg magát: először emberré lett, aztán meghalt. Mindkét lépés misztérium. Az Isten és az ember egy, és az Isten meghal. Az elsőt megvilágítja egy hozzá hasonló titok, a Szentháromságé, mely személyeinek megvan a hatalma, hogy befogadjanak és eggyé váljanak. A másik feketén tátongó lyuk, amelyre vagy legyint valaki, vagy az értelme sarokba szorul és meghunyászkodik. A Fiú nem csupán emberi halált hal, hanem a tűzzel és kénnel égő tóba merül el, a második halál tavába. Ahol nincs idő, csak durván megszakított, eltörölt idő, és nincsen Isten. Nem a pokol, hanem több a pokolnál, hiszen az is a második halál tavába vettetik majd bele. Nem csak a Fiú, de az Atya is megüresedik, eltaszítja, megutálja Fiát, és ily módon megüresedik a

Szentlélek is. Nem kétnapos epizód a csü-törtöki szentvacsora után és a vasárnapi feltámadás előtt, hanem örökkévalóság. Mindezek után a Fiú harmadnapon életre kel, és megmutatja kezén-lábán a lyukakat. A Fiú folytonossága átível a második halál örökkévalóságán, és befedi a sír torkát.

A mindenható Isten meggyengül, legyőzik, a világból végleg kitaszítják, ám éppen ezáltal bizonyul hatalmasnak, mindenk fölött állónak, akinek erejénél dicsőségesebben ragyog a szeretete. Ügyének képtelensége, keresztjének botránya épp ily módon lesz minden valóság sarokköve. Így vész el a halál ereje és minden gonosz hatalom ereje, s a tanítványok is csak ez után érthetik meg igazán Mesterüket. Így áll helyre az emberi élet, s így teljesedik ki, mert „*ha egy meghalt mindenkiért, akkor mindenki meghalt*“, hogy ezentúl ne önmagának éljen.

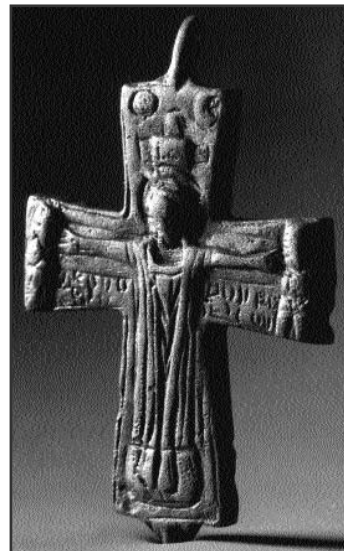
Az iméntiekből következik, hogy Krisztus feltámadásának ereje abban a halálközösségben nyilvánul meg leginkább, amely bizonyos hívők és Krisztus között fennáll. Ahogy Pál apostol írja: „*Jézus halálát mindenkor testiünkben hordozzuk, hogy Jézus élete is láthatóvá legyen testiünkben. Mert életünk folyamán szüntelen a halál révén állunk Jézusért, hogy a Jézus élete is láthatóvá legyen halandó testiünkben. Azért a halál bennünk végzi munkáját, az élet pedig bennetek*“ (2Kor 4,11-12). A meghaló és ezáltal erősnek bizonyuló Fiú paradoxona tehát megsokszorozza önmagát, hogy az Isten ereje az erőtlenség által érjen célhoz, s hogy tanítványai megsejthessék, és részt vehessenek annak a végső célnak a megvalósításában, amelyért az Isten az ősidőktől fogva mindent teremtett. Hogy a Fiút követők segíthessenek az elomlás lehetőségét szükségképpen magában hordozó teremtés újjáformálásában, melyet a világgal megajándékozott Fiú önmaga feláldozásával teremtett újjá a legnagyobb szeretetet adva, melynek megtermékenyítő ereje most hasonló szeretetet hoz létre. Hogy a tanítványok Uruk képére formálódjanak minden napon a Lélek által dicsőségből a még nagyobb dicsőségbe.

Misztikus unió és banalitás

A szentség paradoxona tehát nem csupán borzongást kelt és boldog csodálatot, hanem

vágyat a hasonulásra, a szentség közelében való lakásra, végső soron, a szenttel történő egyesülésre. A misztikus unióra, mely során a teremtmény szinte feloldódik Teremtőjében, mégis mindkét félnek megmarad a maga önállósága, mert egy szeretetkapcsolatban mindegyiküknek szüksége van a másikra. A Szentháromságban ez történik, a házasságban szintén ez fejeződik ki, hiszen lesznek ketten egy tetté. Az eukarisztiában a Fiú a testét osztja szét, hogy részévé váljon testvéreinek és a testvérei is öneki. Krisztus bennünk és mi Krisztusban. Az értelmi megismerés nem hatol be a szeretett lénybe, legfeljebb a felszínét súrolja, az érintés sem, csak a mind Ezeket meghaladó egyesülés, ami ismételten csak misztérium, túl van az emberen, és az ember csupán beleléphet, kegyelemből.

Ugyanakkor az élet legtöbbször ijesztően hétköznapi, nyoma sincs benne a misztikus unióknak. Valószínűleg Jézus is sok esetben hétköznapi, minden bizonnyal eszményképeket lerombolóan banális. A tanítványai szintén. Újabb megfeszülő paradoxon. No, nem a tanítványoké. A legszentségesebb Titok megváltó munkájának hétköznapi, nagyon is emberszerű sürgölődéséről, a nyomtalan figyelmességéről és mindennapi ügyes-bajos dolgairól van szó. A tanítványok, a tanítványok banalítása semmiféle ellentmondást sem rejt, náluk sokminden belefér, többek között a csokinyuszi. Jézus Krisztus hétköznapisága a paradoxon. A sokadik.

ESZTERGÁLY ELŐD GÁBOR

NEMZETPOLITIKA KONTRA PÁRTPOLITIKA

– beszélgetés Varga Lászlóval, a Dunamelléki Egyházkerület Főjegyzőjével –

A teremtett világot színeitől megfosztó globális világszemlélet mára már olyan mélységig hatolt az emberek mindennapi életébe, hogy a teljes bizonytalanság, a káosz kezd úrrá lenni a 21. század emberén. A bizonytalanná vált jelen bizonytalan jövőképet eredményez. Politikai pártok és érdekszférák manipulatív irányítása alól próbál szabadulni az egyén, hogy végre felelős döntést hozhasson az utókor számára, hogy gyermekei élhetőbb életet éljenek. Ezeknek a kiábrándult embereknek a nagy része az egyházaktól, a lelki vezetőktől várják kérdéseikre a választ: Merre tovább, melyik úton? Ön, mint a DMRE főjegyzője, hogyan értékeli napjaink eme súlyos problémáját? Felveheti-e az egyház a kesztyűt, amit a politika a társadalom szemébe vágott? És, ha igen, akkor hogyan tud hatékonyan lépni a kétségbeesett segélykérők felé?

Minden kor emberének a saját kora a legnehezebb. Visszagondolva a magam fiatal korára, nem volt könnyű 1954 és 1959 között teológus hallgatónak lenni. Akkor is azt gondoltuk, hogy mi vagyunk a legszerencsétlenebbek, és mi vagyunk azok, akiknek a legnagyobb terhet kell hordoznia. Sokan el is mentek, és nem vállalták a további szolgálatot. Aztán végigélve az elmúlt 50 esztendőt mindig újabb kihívásokkal kellett szembenézni. Érdekes módon, addig, amíg volt egy nagy ellenségkép – a besúgókkal teli, félelmet keltő ateista társadalom –, addig az egyház és a gyülekezetek sokkal egységesebben tudtak állást foglalni, igaz, hogy csendben, de mégis összefogva. Visszatekintve, ma már látom, hogy azok az emberek, akiket mi akkor árulóknak, a rendszer kiszolgálóinak tartottunk, azoknak egy része – hangsúlyozom, hogy egy része – valóban azért tette, amit tett, hogy mi a falvak és városok gyülekezeteiben nyugodtan tudjuk végezni a munkánkat. Mindenkinek a saját lelkiismerete kell, hogy eldöntse, hogy ebben az időben mit és miért tett. Tehát, ahogyan

mondtam, akkor volt egy összekötő kapocs közöttünk.

A rendszerváltással járó – nem jó ez a szó, mert igazából valami más történt akkor – lelkiismereti és vallásszabadság, lehet, hogy furcsán hangzik, de túlságosan szabadossá tette nem csupán a társadalmat, hanem a lelkészek közösségét is. Megbomlottak az addig vélt vagy gondolt összetartó közösségek is. A globalizmus ekkor tört be az egyházba is. Most nem a gyülekezetekről beszélek, hanem magáról az egyházról. Lehet, hogy a globalizmus kifejezése így nem helyes, igazából a szabadosságot, a szabadelvűséget értem alatta. Például a rendszerváltás óta a tanfegyelem egyre lazább lett, a munkafegyelemről nem is beszélve. Mindenki azt csinál az idejével, a maga teológiai felfogásával, eszméivel vagy akár rögeszméivel, amit akar.

Tehát a kérdéshez kapcsolódóan, a társadalomban tapasztalható bizonytalanság, jó és rossz értelemben vett útkeresés az egyházon belül is megtalálható?

Igen. Nem mondhatjuk azt, hogy a világ rossz és bizonytalan, hiszen mi sem vagyunk különbek. Észre kell vennünk, hogy nem csupán az egyház hat a világra, hanem a világ is hat rá. Ahhoz, hogy hitelesek tudjunk lenni, véleményem szerint sokkal nagyobb önfelegylemre és sokkal komolyabb tanfegyelemre lenne szükség. Ha példát akarunk mutatni a globalizáció következtében elbizonytalanodott embereknek, gyülekezetünk tagjainak, akkor maguknak a lelkészi családoknak a példaadására is szükség van. Szomorú dolog, hogy egyre több lelkészcsalád bomlik fel, egyre több az elvált lelkész. Ez is a szabados világ hatása. Egy lelkész életében a párválasztás legalább annyira fontos, mint a hivatásának megválasztása. Nem lehet meggondolatlanul belemenni kapcsolatokba, mert nem csak a

családok és a gyermekek szenvednek komoly károkat, hanem a gyülekezet is. Önfegyelem szükséges ahhoz, hogy a szabadosságot ne engedjük betörni az életünkbe.

A társadalom modern berendezkedését, elvárásait tudomásul kell vennünk, nem lehet és nem is szabad elszakadunk ezektől, de a krisztusi tanítások és a Tízparancsolat tükrében kell mindezeket megtennünk. Elbizonytalanodott társadalmunkban csak akkor tudunk biztonságot nyújtani, ha megmaradunk a keresztyén morál és erkölcs egyenes útján, de úgy, hangsúlyozom, hogy a társadalmi változásoktól sem szakadunk el, hanem éppen ott éljük meg a keresztyén etikát.

Korunk embere a mindennapos, feldolgozatlan problémák örvényéből kiált segítségért. Bizalomra vágyik, de egyfolytában csalódnia kell. Bizalommal, de ugyanakkor elvárásokkal telve közelednek az egyházhoz. Mit tud ilyen helyzetben tenni akár az egyház, akár egy gyülekezeti lelkész?

Csak úgy lehetünk hitelesek, csak úgy tudjuk az elvárt hitelességet biztosítani, ha őszintén, képmutatás nélkül tesszük a dolgunkat. Abban a pillanatban, amikor képmutatókká válunk, akkor bennünk is csalódnia fogunk, és akkor vége lesz mindennek. Nem tudom, hogy készülnek-e ilyen felmérések, de én úgy tapasztalom, hogy – hívők és hitelenek egyaránt – még mindig többet várnak az egyháztól, mint bármely más szervezettől.

Hadd mondjak erre egy kecskeméti példát, hiszen ott élek és szolgálok. Nyugdíjas lakásokat terveztünk építeni, és már az ötlet felvetésekor tömegével jelentkeztek az emberek, hogy szeretnének már most leköttni egy-egy ilyen lakást. Milyen szervezet vagy vállalkozás tudna így előre emberektől pénzt felvenni? Itt éreztem meg azt a bizalmat a tágabb értelemben vett társadalom felől, amelyről most beszélünk. Másik példát is tudok erre mondani: az egyházi iskolánk Kecskeméten annyira népszerű, hogy sorban állás van a felvételi idején. Aki hozzánk írhatja be a gyermekét, az tudja jól, hogy itt a gyermeke jó kezekben lesz, színvonalas oktatást, erkölcsi nevelést is kap. És ne higgyük, hogy csak keresztyén családok keresnek meg minket, a társadalom különböző rétegeiből jönnek, és bizalmuk jeléül, íratják be gyermeküket az iskolánkba.

Tapasztaljuk, hogy a jelenlegi kormány folyamatosan kivonul a nonprofit, illetve ráfizetéses területekről, legyen szó akár szociális, akár oktatási, akár egészségügyi feladatokról. Eredményezheti-e mindez azt, hogy az egyháznak emiatt esetleg több feladatot kell vállalnia ezekről a területekről?

Egy óriási gond van. Lehet, hogy ez az én hitetlenségem, de mindezt nem tehetjük meg anyagi források nélkül. Ha az állam elzárja azokat a pénzügyi forrásokat, amelyeket eddig biztosított, akkor egyszerűen nem tudunk többet vállalni. Aljas hazugság, amikor a médián keresztül azt hirdeti a kormány, hogy többet fordítanak napjainkban minderre, az egyház finanszírozására is. A számokkal manipulálnak úgy, hogy közben folyamatos a forráselvonás. A Gyurcsány-kormány óta történik ez a hihetetlen tempójú ellehetetlenítés. A legbiztosabb anyagi helyzetben az Orbán-kormány alatt voltunk, de még a Horn-kormány alatt is jobb volt a helyzetünk, mint ma, ugyanis akkor született a vatikáni egyesség. Horn Gyula maga mondta, hogy mennyire nagy szüksége van az államnak bizonyos területeken az egyházak segítségére. Még a Medgyessy-kormány alatt is megkaptuk azt, amit korábban az egyházaknak megígértek. De négy éve súlyos támadásokkal bombázzák ezt az együttműködést. Nem is annyira a szocialista párttól, hanem inkább a kisebbik koalíciós párttól, a SZDSZ-től ered ez a szabadelvűség. Az egyházat gyűlölő SZDSZ-es vezetők nyomására megy ez a visszaszorítás, és amennyiben ez így tovább folytatódik, úgy nagyon nehéz lesz vállalni az egyházaknak azokat a feladatokat, amelyeket az önkormányzatok átadnának.

Egyre több önkormányzat jelentkezik nálunk, hogy szívesen átadnák az iskolát az egyház kezelésébe, máskülönben be kell zárniuk, és a gyermekeknek messzire kell majd utazni. Sajnos lehetetlen úgy feladatot vállalni, hogy közben nem adnak rá forrást.

Az egész úgy kezdődött, hogy a kárpótlás idején visszakaptuk a romos épületeinket, a szociális és oktatási feladatainkat infrastruktúra nélkül. Megint egy kecskeméti példát tudok hozni. 1564-től van nálunk református iskola. Az 1800-as évek végére annyira kinőtte magát, hogy a gyülekezet presbitériuma arról döntött, hogy kiegészítő beruházásokra van

szükség. A bővítés mellett egy üzletsor kialakítását is elfogadták, amely bérleti összegekből fenn tudták tartani az iskolát. 1898-ban fel is épült ez az úgynevezett Bazársor, ahol ma is kávéházak és üzletek találhatóak. A bevételből az iskola működtetésén túl 1909-re annyi tőke folyt be, hogy hozzá mertek kezdeni a város egyik legszebb épületének, az Újkollégium a megépítéséhez. Aztán államosították a templomon kívül mindet. A kárpótlás idején visszakaptuk az iskolát és az Újkollégiumot, de az üzletsort nem. Ha visszaadták volna azt is, akkor ma nem lennének olyan problémáink, hogy miből fizetjük ki a tanszereket, a számlákat és még sorolhatnám.

Mint az Egyházkerület főjegyzője látom, hogy az elmúlt 15 évben számtalan gyülekezet vállalt közfeladatot, amelyek mostanra agyonnyomják őket. Felmerülhet a kérdés, hogy az egyháznak mindenképpen vállalnia kell az állam helyett azokat a közfeladatokat, amelyek szellemiségéhez közel állnak? Elvileg igen, de azért a Szentírás is azt mondja, ha valaki tornyot akar építeni, akkor előtte mérje fel, hogy van-e elegendő anyagi eszköze, mert különben félbe fog maradni.

Nyugodtan elmondhatjuk, hogy a társadalomnak nincs reális képe az egyház feladatváltásairól és az azokhoz szükséges forrásokról. Sőt, a médiában ezt a helyzetet igencsak egyoldalúan mutatják be. Úgy látszik, mintha a gazdag egyház állandóan csak tartaná a márkát, és még több pénzt követelne. Sajnos éppen fordítva áll a helyzet. Nem győzzük hangsúlyozni a Zsinaton, hogy sokkal többször és több csatornán kellene a társadalmat erről a helyzetről tájékoztatni.

Azonban az érmének van egy másik oldala is. Igazi áldozatot akár iskoláért, akár diakóniai szolgálatért, akár az egyházi épületek, műemlékek vagy csak a mindennapi élethez szükséges infrastruktúra érdekében a megkeresztelkedett reformátusok 10%-a sem hoz. Ha Kecskemétet vesszük, a 14 ezer reformátusból 1700-1800 az, aki fenntartói járulékot egyáltalán fizet, de igazából csak 100 körül vannak azok, akik igazi áldozatot hoznak a gyülekezetért, az egyházért, és itt még mindig nem a tized befizetéséről beszélünk.

Összességében nézve nem tudjuk önmagunk fenntartani sem az iskoláinkat, sem a szociális otthonainkat, sem egyéb társadalmi

szükségletet, csak állami támogatással. De ez nem segély az állam részéről. Ez a másik nagy tévedés a médiában és általa a társadalomban, hogy úgy állítják be, mintha az egyházat támogatná az állam. Pedig ez így nem igaz. Az állam csak ahhoz a szolgálathoz járul hozzá, amit az egyház átvállal tőle. Nem támogatásról van tehát szó, hanem hozzájárulásról ahhoz, amit egyébként nekik kellene elvégezni.

Akkor ez a szemléletváltás, ami ma érezhető a kormány részéről, talán gerjeszteni is fogja, hogy az egyház sokkal nyiltabban, céltudatosabban szólítsa meg a társadalmat. Mindez pedig összességében azt eredményezheti, hogy mind a hívek, mind a társadalom felelős gondolkodói, mind az anyagi támogatók – figyelembe véve az adott helyzetet -, arra törekedjenek, hogy az egyház önálló lábakon tudjon állni, hiszen volt erre már példa a történelem során.

Feltétlen. Saját erőnkől a missziót kell megteremtünk. Az oktatást, az egészségügyet, a szociális feladatokat már az egyháznak nem önerőből kell vállalnia. Ezekhez a többletet kell megadnia: a keresztyén szemléletet, a morális, az erkölcsi nevelést, a szeretetet, egyáltalán a hiányzó lelkületet.

A politika a legalkalmasabb eszköz a társadalom megosztására. A teológus ifjúságot felelősségérzetéből fakadóan ez nagyon zavarja, és már az Egyetem falain belül akár szóval, akár cselekedetekkel, de megpróbál tenni ez ellen a megosztottság ellen. Azonban a felszentelést követően, az új gyülekezeti hely elfoglalásától már nem politizálhat nyilvánosan, nem adhat hangot politikai meggyőződésének, hanem Isten elhívott pásztoraként a rábízott nyáját kell terelnie. Hogyan oldható fel mégis az a feszültség, amelyet a politikától átszótt mindennapi élet gerjeszt a gyülekezeteken belül? Mit tehet, és mit kell tennie egy lekipásztornak és egy gyülekezeti tagnak, hogy úgy valósulhasson meg a krisztusi szeretet, hogy közben az aktuális, a társadalom jövőjét érintő kérdésekről érdemben tudjanak egymással beszélni?

Nagyon lényeges a lelkészi állásfoglalás. Tudjuk, hogy sokan vádolták az egyházat politizálással, hogy közelebb áll a jobboldalhoz, mint a balhoz. Megint csak a média torzítá-

sáról van szó. Mi az igazság? Az, hogy a történelmi egyházaknak, különösen a reformátusnak, mindig megvolt a Biblia által meghatározott egyenes útja, amihez a mi esetünkben társult a nemzeti érzés is, hiszen a katolikustól eltérően nem világegyház a református. A Szentírás, a Heidelbergi Káté, a II. Helvét Hitvallás és a nemzeti vonal meghatározta egyházunk irányát, tanát. Közben jöttek a pártok, a rendszerek, amelyek hol közelebb, hol távolabb kerültek ettől az irányvonaltól. Nem az egyház húzott jobbra vagy balra, hanem az a politikai párt, amelyik vállalja a nemzeti és keresztyéni értékeket – vagy éppen nem vállalja –, közelít vagy távolít hozzánk. A mi utunk egyenes. A II. Világháborút követően a Kiszagdák álltak közelebb az egyházak által képviselt irányhoz, majd a rendszerváltást követően az MDF került közelebb hozzánk. A kezdet kezdetén például a Fidesz nagyon messze volt ettől az iránytól. Az egy másik dolog, hogy később mind az MDF-t, mind a Kiszagdakat bolsevik taktikával szétverték. Amikor a Fideszben megtörtént a belső átalakulás, akkor ők kerültek közelebb az egyházhoz. Nem az egyház került közelebb hozzájuk.

Egy pártnak szavazóbázisra van szüksége, hogy hatalomra kerüljön. A keresztyénség viszonylag egységes bázist jelent a kívülálló számára, nem lehet, hogy ez is meghatározza egy párt stratégiáját, hogy kivel épít ki jó kapcsolatot?

De igen, azonban a szavazóbázisát onnan veszi, hogy mit vall. Elmondom, hogy a Fidesz

első négy éves politizálása nagyon visszataszító volt, nálunk, Kecskeméten, különösen. Több bajt okoztak, mint a szocialisták. Később, amikor Orbán Viktort személyesen megismertem, akkor nagyon kellemesen csatlódtam bennük, ez már a párt belső változásait követően volt. Ők kerültek közelebb hozzánk, és nem mi öhozzájuk. Nyugodtan mondhatom, ha lenne Magyarországon egy olyan szociáldemokrata párt, amelyik a Szentírás elveit elfogadná és vallaná, akkor lehet, hogy rájuk szavaznánk. Ezzel csak azt szeretném érzékeltetni, hogy az egyház nem politizál. A nép javát kell szolgálunk, és csak azokat tudja támogatni, akik ezt elfogadják.

Nyilvánosan egy lelkész csak nemzetpolitikát folytathat, pártpolitikáról csak magánbeszélgetések során nyilvánulhat meg. A gyülekezetekben biztos, hogy vannak más párthoz kötődő szimpatizánsok, és nem riaszthatjuk el őket csak azért, mert valamilyen oknál fogva másra szavaztak, mint a lelképásztor. Ezzel sérülne az egyház hitvallása, sérülne az az irány, amelyről idáig beszéltünk. Az egyház törvényébe is belekerült, hogy a lelkész nem lehet párttag, és pártpolitikát sem folytathat. A gyülekezet nem pártrendszerben él.

Politizálni a szó nemes értelmében kell egy lelkésznek a gyülekezete, a városa, az ország érdekében. Hála Istennek, van arra példa, hogy az önkormányzatok képviselőtestületeiben a gondnok vagy a presbitérium néhány tagja helyet kapott. Nem az a lényeg, hogy több jusson, hanem az, hogy jó irányba haladjon nemzetünk.

RUZSA-NAGY ZOLTÁN

ELVESZETT EVANGÉLIUM? TITKOS TANOK?

– beszélgetés Dr. Balla Péterrel, a KRE-HTK Újszövetségi Tanszék vezetőjével –

Első kérdésem rögtön az volna, tisztelt Professor úr, hogy mi a véleménye az elmúlt egy-két évben nyilvánosságra került, Jézus Krisztus életéről szóló, állítólagos új felfedezésekről? Mi lehet az oka annak, hogy egyre több az olyan próbálkozás, ami egészen más képet akar festeni Jézusról, mint amit a Szentírás? Elsősorban a nemrég felfedezett Júdás evangéliumára, a néhány hete a napilapokban is megjelent régészeti leletre, illetve a Da Vinci-kód című regényre és filmre gondolok.

A Júdás evangéliuma nem „merülhetett volna fel” sokkal előbb, ugyanis a közreadók szerint az 1970 körüli megtalálás után sokáig széfben őrizték, értékesíteni akarták (állítólag előtte ellopták, majd visszaszerezték – azaz egészen vadregényes a felfedezés története), és csak 2000 táján indult meg a megismerése azzal, hogy néhány rangos intézmény kutatója megvizsgálhatta – és elkezdte részletekben közzétenni – a szöveget. Dan Brown könyvének megjelenése lehet véletlen egybeesés, de az is lehet, hogy miután a Júdás evangéliumát 2000-tól kezdték fokozatosan közzé tenni (a papirusz-töredékek teljes angol fordításának közzététele egészen friss: 2006. évi), elképzelhető, hogy a Da Vinci-kód írója ennek fényében gondolta úgy, hogy ez a téma mostanában nagy olvasottságra számíthat.

Mi az oka annak, hogy mind a Da Vinci-kód, mind ezek az állítólagos új felfedezések Jézus életének a végét változtatják meg, szembeállítva a bibliai evangéliumok híradásával?

A keresztyénség számára Jézus halála a legjelentősebb, lévén megváltó halál. Ennek eljelentéktelenítését, különösen például azzal a nézettel, hogy nem támadt fel, én a keresztyénség elleni támadásnak tartom. A Da Vinci-kód szerint pedig Jézus még a halála előtt elvette feleségül Mária Magdolnát, és gyerme-

ket nemzett vele – ezzel a megváltó halált erkölcsi téren támadja.

Ha egyenként nézve először Júdás evangéliumát vizsgáljuk meg, egyértelmű, hogy már az ókorban ismert tévtanítást fogalmaz meg. Mi Júdás evangéliumának a szellemi háttere?

Júdás evangéliuma csak a megtalálása szerint frissen ismert mű. Már Irenaeus egyház- atya a Kr. u. 2. században írt róla, így tudtuk, hogy létezett. Ő i. sz. 180 táján az eretnek- ségek ellen írt fő művében írt róla, és azt a kifejezést használja rá, hogy ez egy „kitalált történet”. A National Geographic folyóirat 2006. májusi számában a kutatók elismerik, hogy ez egy gnosztikus irat. A következtetés azonban, amit levonnak belőle, már nem helytálló. Azt állítják, hogy az újonnan megtalált Júdás evangéliumából jobban meg lehet ismerni akár Jézust, akár Júdás alakját, mint a kanonikus evangéliumokból. A folyóiratban és egy közelmúltban megjelent könyvben (Az elveszett evangélium, szintén a National Geographic kiadásában) egyaránt közölnek egy kis történeti áttekintést (időszalagot), melyben feltűntetik, hogy a Júdás evangéliu- ma eredeti, görög nyelvű szövegének kelet- kezését kb. Kr. u. 150-re datálják. A kezünk- ben lévő kézirat kopt fordítás, a radiokarbon kormeghatározása szerint 220 és 340 között keletkezett – a cikkben „300-as évek” datálás szerepel. Mivel tehát ez egy 2. századi mű még későbbi másolata, ez eleve kizárja azt az állítást, hogy ebből jobban megismerhetnénk Jézust, mint az első századi, kanonikus evangéliumokból. Azonban nem is ez az egyetlen ilyen 2. századi mű. Amit mi ma gnoszticizmusnak nevezünk, az akkor széles körben elterjedt irányzat volt. A szó a görög gnószisz ‘tudás, ismeret’ jelentésű szóból ered, tehát az egyik központi kifejezésükről

nevezték el az irányzat követőit. Tanításuk lényege, hogy a körükbe tartozó kiválasztottak közvetlen kijelentés útján különleges isteni ismeret birtokába kerülhetnek. A Júdás evangéliuma szerint maga Jézus emeli ki Júdást a többi tanítvány közül. Az internetről most már az angol fordítást is le lehet tölteni. A Júdás evangéliumában a tizenegy tanítványról Jézus bántóan, eléggé leminősítően beszél – gyakorlatilag megfeddi őket, Júdást ellenben megdicséri. Tipikus gnosztikus tanítást ad Jézus szájába: „Te fogod feláldozni azt az embert, akibe bele vagyok öltöztetve“ (azaz Júdás segít majd Jézusnak a testből megszabadulnia) – mondja Jézus Júdásnak. Tudjuk, hogy a gnosztikusok egyik központi tanítása az volt, hogy a test rossz, a lélek a testben börtönbe van zárva. Júdás tehát jót tesz Jézussal, amikor halálra adja, mert ezzel segít neki megszabadulni a test börtönéből. A Júdás evangéliuma szerint erre maga Jézus biztatja. Ilyenformán nyugodtan kimondhatjuk, hogy ez egy tipikus gnosztikus irat. Ilyen több is volt az ókorban, a második században. Mai fogalmaink szerint – most én így mondom – ezek szekták, mert tévtanítást hirdettek.

Tehát egy a keresztyénséggel szemben álló csoport iratáról van szó...

Igen, egy részük valóban ilyen volt. Tudnunk kell, hogy a gnoszticizmus mozgalma nagyon szerteágazó volt. Nagy részük semmiképpen sem nevezhető keresztyénnek, mert a legfontosabb keresztyén tanításoktól nagyon eltávolodott. A tévtanítás Jézus teljesen ember és teljesen Isten voltának tagadásában állt, azaz, hogy Isten Fia egy emberi testben jelent meg közöttünk – ezt ők nem tudták elfogadni. Különböző megoldási kísérleteik voltak: például azt tanították, hogy Jézus nem volt öröktől fogva Isten, hanem azzá lett a megkeresztelkedése által, de a halála előtt el is távozott belőle az istenség, mert nem halhat meg a tiszta isteni Ige. Nagyon sok változata volt ennek az összetett, nem egységes irányzatnak. Ennek egyik képviselője a Júdás evangéliuma, mely azt a vonást hangsúlyozza, hogy a test leminősítendő, és Jézus örül annak, hogy megszabadulhat a test börtönéből. Júdás ebben a segítségére van, ezért Júdás ezen gnosztikus kör számára pozitív személy.

Júdás evangéliuma tehát semmiképpen sem lehet forrás Jézus életéről, hanem csupán az iratot készítő gnosztikus mozgalomról.

Igen, olvastam egy hírt az interneten, melyben a katolikus egyházat vádolták, hogy le akarják tagadni ezt az iratot. Vatikáni egyházi vezetők erre azt válaszolták, hogy ők semmit nem akarnak letagadni, ami az ismereteinket bővíti. A Júdás evangéliuma nem a történeti Jézusról való ismereteinket bővíti, hanem a 2-3. századi keresztyénségtől elhajlott és egyes részében nem is keresztyén csoportokról adhat új információt.

Érdekes, hogy a katolikus egyházat vádolják az igazság eltitkolásával. Ugyanez a motívum felbukkan a Da Vinci-kód című műben is. A korai keresztyén egyház történetét és a kánon kialakulását vizsgálva miért nincs alapja ennek a vádnak?

A Da Vinci-kód című műben több valótlan állítás is van. Őszintén szólva a könyv első felét jó regénynek tartom, krimiként még élvezhető is. Körülbelül a 300. oldal után lepleződik le az igazi énje és kezdi el szidalmazni az egyházat, három fő területen. Egyrészt a kánont támadja, azt állítva, hogy Nagy Konstantin 80 evangéliumból választotta ki a négy kanonikus evangéliumot, a többi a háttérbe szorították, így a Júdás evangéliumát is. Ez egész egyszerűen nem így van. Történetileg nincs az első századból más evangélium, mint a bibliai négy kanonikus evangélium. A Júdás evangéliuma ezért sem kerülhetne melléjük, mert száz évvel későbbi. Az első században élt Jézusról csak a négy kanonikus evangélium a hiteles forrás. Ezeket nem Nagy Konstantin választotta ki 80-ból, ez az állítás történetileg téves. Az első században csak ezt a négy evangéliumot írták, a korai egyház ezeket őrizte. „Evangélium“ műfaji megjelöléssel a második századtól kezdve valóban születtek újabb művek, bár a 80-at így is túlzásnak tartom. Azonban nem a számot látom a legnagyobb csúsztatásnak, hanem azt a beállítást, hogy valahány egyenrangú evangéliumból Nagy Konstantin választott ki négyet.

Valóban úgy tűnik, hogy Dan Brown azt akarta sugallni, hogy az általunk ismert Jézus egy

mesterségesen kreált kép Nagy Konstantin és a Niceai Zsinat által, 300 évvel Jézus élete után.

Igen, ez mindenképpen téves beállítás. A kánon kétségbe vonása mellett van egy másik fontos terület, melyen támadást intéz: ez a Jézus személye elleni támadás. Például: azt mondja egy történész a könyvben (a mai olvasó eleve hitelt ad annak, ha egy történész szólal meg), hogy Jézus elvette feleségül Mária Magdolnát, családot alapított és még sokáig élt, nem halt meg Nagypénteken, ahogyan az egyház tanítja – szerintem mindennek az ég-világon semmilyen forrászerű, történeti alapja nincsen! A történész minden tudásához valamiféle történeti forrást keres. A könyvben szereplő történész állítása ellenben teljes egészében a fantázia szüleménye. Ezt azért tartom különösen veszélyesnek, mert egy kíváncsi tájékozott olvasó azt a benyomást nyerheti, hogy most közölték vele a hiteles történeti valóságot.

Kicsit hasonló módon a nemrég a sajtóban is megjelent hírt, hogy régészek állítólag felfedezték Jézus és családjának sírját, szintén úgy állították be, mint hogy végre kiderült a történeti igazság. A kíváncsi tájékozott ember, hallván ezeket a híradásokat, ezt teljesen elhíhette.

Igen, és ott is mi volt az éle, a célja? Azt akarta sugalmazni, hogy mivel megvan a sírja, nem támadt fel. Az újszövetségi híradásokhoz semmi köze sincs az efféle állítólagos leleplező leleteknek.

Térjünk vissza a Da Vinci-kódra. Mi volt a keresztyénség elleni támadásának harmadik területe?

A katolikus egyházat is támadja. Azt hamis vádnak tartom, hogy akár egy kicsit elszigetelt szerzetről is azt kell feltételeznünk, hogy szándékosan öl. A könyv ugyanis azt sugallja, hogy egy katolikus egyházi tisztségviselő életeteket ölthet ki. Tehát Dan Brown művét a kánont, Jézus személyét és a katolikus egyházat támadó műnek látom. Még egyszer hangsúlyozom, regénynek jól indul, kár, hogy ebbe az irányba halad a 300. oldal után. A diákjaimnak javaslom, hogy olvassák el, mert egy leendő lelképítésznek ezeket a vádakat

ismernie kell. Egy konkrét hiányérzetemet hadd áruljam el: a könyv egésze arra a feszültségre épül, hogy egyre kevesebben tudják a titkot, és ha a sírba viszik magukkal, akkor sosem tudhatjuk meg az igazságot. A mű végére kiderül, hogy egy-két ember megtudhatja, megtudja, de ők maguk úgy döntenek, hogy nem leplezik le az egyházat, nem tárják elő a titkot. Ha egy könyv úgy van felépítve, hogy egy eltussolt igazság kiderítése a cél, akkor ezt nagyon ellaposodott befejezésnek tartom. Mivel az író nem tud semmiféle bizonyítékkal előállni, úgy oldja meg a könyv végére, hogy néhány ember úgy döntött, hogy megkíméli az egyházat ettől és nem áll elő a bizonyítékokkal. A feszültséget, amire a regény épül, nagyon banálisán oldja fel. Én, ha katolikus egyházfő lennék, azt mondanám, hogy tárja fel a kezében lévő bizonyítékot, mert mindenki az igazságot szeretné megtudni. Feltételezem, hogy az írónak tudnia kellett azt, hogy a könyvében valótlan dolgokat is mond, mert mindezt így nem lehet „tudatlanságból” leírni. Az írói szabadságba sok minden belefér, de egy számunkra és nagyon sok millió ember számára szent dologról valótlan állítani véleményem szerint nem írói szabadság. Ha a szerző valóban úgy gondolja, hogy van valahol egy az egyház által eltitkolt igazság, akkor én magam is azt üzenném neki, hogy álljon elő vele, mert minden embernek ez az érdeke, a keresztyénségnek is. Természetesen ezt mosollyal az arcomon mondom, mivel tudom, hogy nincs ilyen eltitkolt igazság és nincsenek sehol ennek elrejtett bizonyítékai.

Talán egy hasonló próbálkozás lehetett a nemrég nyilvánosságra hozott régészeti lelet is?

Tavasszal többünknek megadatott, hogy Jeruzsálemben jártunk. Mikor az Olajfák hegyéről együtt néztünk a Szent Városra, láttuk, hogy mindkét domboldalon, a Kidrón-völgy mindkét oldalán, sírok fekszenek. Az tény és való, hogy téglatest alakú kősírokat ott mi magunk is százával láttunk. Tehát létezik ilyen temetkezési hely. A Szentírás azonban nem azt mondja, hogy Jézus ilyen temetkezési helyre került volna. A Szentírás Arimátiai József sírjába való elhelyezésről beszél és egy elhengerített kőről, ami önmagában azt sugall-

ja, hogy valamilyen barlangsír-szerű temetkezési helynek kellett legyen. A zsidó temetkezési szokásokról tudjuk, hogy miután a halott ember teste elporladt, a csontokat egy kisebb ossuariumba tették. A hírekben látható téglatest embernagyságnál kisebb volt, mivel ez csak csonttároló. Erről végképp nincsen semmi a Szentírásban, hogy Jézus bármely rokonának csontja ilyenbe gyűjtetett volna össze. Az pedig, hogy az Ő maradványait is ilyenbe helyezték, egészen abszurd állítás. Ha ez igaz lenne, akkor Ő nem támadt volna fel. A mi hitünk szerint pedig nemcsak hogy néhány embernek megjelent a feltámadása után, ahogy az evangéliumok végén olvassuk, hanem az 1. korinthusi levél 15. fejezete leírja, hogy Jézus megjelent egy alkalommal több mint 500 atyafinak egyszerre. Tehát igen sok tanúnak megmutatta magát a feltámadott Jézus. Ha feltámadásának ténye cáfolható lett volna, már az ókorban megcáfolták volna: a családi sírját már akkor mutogatták volna...

Annál is inkább, mert Pál apostol még azok életében írta a korinthusi levelet, akik látták a feltámadott Krisztust.

Így van. A „keresztyén ügy“ lezárásának a legegyszerűbb megoldása az lett volna, ha már az ókorban megmutatja valaki, hogy íme itt van, ide temették. Máriáról azt mondja az ógyházi hagyomány, hogy Efézusban, Kisázsia-ban van a sírja. Szerintem itt hitelt adhatunk az ógyházi hagyománynak, és én ennek alapján nem Jeruzsálemben, hanem Kisázsia-ban keresném a sírját. Történészként semmiképpen nem látom igazolhatónak, ha elem tesznek egy csonttárolót, amire nevek vannak vésvé, hogy ez a mi általunk Megváltónak tartott Jézus, és az ő családjának a sírhelye lenne. A nevekkal kapcsolatban feltétlen el kell mondanom, hogy ugyanaz a neve sok embernek is lehetett az ókorban. Talán nekünk kicsit furcsa, de – kérem – ne legyen botránkoztató senkinek a szemében, hogy Jézus neve sem csupán a mi Urunk Jézus Krisztus által viselt név volt, hanem a Jézus mint tulajdonnév másnak is lehetett – és tudjuk, hogy volt is – a neve. Hozzáteve, hogy nekünk a Krisztus-Messias Jézus, az Isten élő Fia, egyetlenszerűvé válik, Ő a mi egyetlen Megváltónk. Mária neve hasonlóan gyakori volt. Tudjuk, hogy ugyanaz

volt évszázadokkal korábban Mózes testvérenek a neve, Mirjám. Az újszövetségi görög is kétféleképpen írja át: van egy Mariam változat, amit nem tud ragozni a görög, és van Maria, amely egy görögös végződésű, ragozható név. Az órákon magam is élek azzal a lehetőséggel, hogy ha az Újszövetségben több helyen is megtaláljuk ugyanazt a nevet, akkor felvetjük, hogy ugyanarról a személyről van szó. Mindig hozzáteszem azonban, hogy óvatosnak kell lennünk, mert még a Biblián belül sem lehetünk mindig biztosak abban, hogy ugyanarról a személyről van szó. Hadd említsek egy példát: Jakab. Aki elővesz egy „bevezetést” – ami a mi szaknyelvünkön a keletkezés hátteréről szóló szakkönyv -, látja, hogy van olyan nézet, mely szerint akár őt Jakab is szerepel az Újszövetség lapjain. Azt minden bibliaolvasó tudja, hogy kettőt biztosan megkülönböztetünk: a Zebedeus fia, János testvére Jakabot; és Jakabot, az Úr testvérét. Egy sírra felvésett név önmagában nem bizonyíthatja, hogy az csak egy általunk biztosan ismert, 2000 évvel ezelőtti ember csontjait tartalmazhatja.

Néhány szóban tudná vázolni, Professzor úr, hogy mi az, amit tudunk Mária Magdolnáról, hiszen őt állítják be Jézus feleségének?

A Szentírás teljesen világos és tiszta képet mutat arról, hogy Jézus őt bűnből megszabadította. Mária Magdolna a bűnbocsánatot elnyert tanítvány hálájával tisztelte és szerette Jézust. Semmilyen férfi-nő kapcsolat, szerelem, kettejük között nem volt. Jézusnak egyik nőtanítványa volt, semmi több. Azt ellenben könnyen el tudom képzelni, éppen egy evangéliumi Jézus-mondás alapján, hogy nagyon hálás lehetett, mert nagyon értékelte azt, hogy milyen nagy bűnből szabadította meg Jézus. Mert akinek sok bűne bocsáttatik meg, az nagyon szeret. Értsük úgy, hogy jobban értékeli a kegyelmet, és az egész életét jobban oda tudja szentelni a Jézusnak való szolgálatra. Számomra egyértelmű, hogy Mária Magdolna tiszta életű, Jézust követő tanítvánná vált a Jézussal való találkozás után, és semmilyen más kapcsolat nem volt közöttük.

A Jézus megházasodásával, illetve a Júdással kapcsolatos „új felismeréseket” azzal utasíthatjuk el, hogy ellent mondanak a Bibliái

evangéliumok tanúságtételének. Felmerül azonban a kérdés, hogy – emberi szempontból – mi adja a négy bibliai evangélium hitelességét?

Az egyik összetevője ennek, amire már korábban is céloztam, a keletkezési idő. Csak ezek keletkeztek az első században, amire mondhatjuk, hogy apostoli kor. Világos vízvonalasztó van a keletkezés idejét tekintve a négy kanonikus evangélium és második századbéli „evangéliumok“ között. A szerzőség a másik kritérium: Máté és János a 12 apostol közé tartozik, Márk Péter személyéhez kötődik, Lukács pedig Pálhoz. Az ősegyház ezeket elsődlegesen vagy áttételesen apostoli iratoknak tartotta. Harmadszor, azzal az igénnyel lépnek fel, hogy szemtanúk hagyományait őrizték meg. A legvilágosabban Lukács, aki az evangéliuma elején leírja, hogy mindennek szorgalmasan utána járt, és noha nem hallgatja el, hogy ő nem volt ott a 12 tanítvány között, de hangsúlyozza, hogy amit leír, azt szemtanúktól vette (lásd Lk 1,1-4). Odáig elment, ahol Jézust személyesen ismerő tanítványoktól szerezhetett Jézusról szóló hagyományanyagot. János apostol az első levélét szintén azzal kezdi, hogy azt írja le, „amit hallottunk, a szemünkkel láttunk, megfigyeltünk, amit a kezünkkel is megtapintottunk“ –, s ezen szemtanúság-igény átvihető az általa írt evangéliumra is. Az ősegyház szerintem látta, hogy ez a hagyományanyag őriztetett meg hitelesen a Megváltóról: Jézusról. Mind Jézus szavai, mind Jézus tettei és a passiót elbeszélő részek tekintetében. Még egyet hozzatnánk a passióval kapcsolatban. Van olyan „evangélium“ nevű mű a 2. századból, például Tamás evangéliuma, amelyben nincsen passiótörténet, csak mondásokat (logionokat) tartalmaz. Ez nem is válhatott a bibliai négygyel egyenrangú tekintélyűvé, mert nem lehet Jézust megismerni csak a szavaiból. Jézus halálának és feltámadásának üzenete kihagyhatatlan alkotóeleme a hiteles evangéliumnak. Az Egyház a kanonikus négyet találta egyrészt a Jézus-hagyományokat hűségesen megőrző evangéliumnak, másrészt a teljes megváltásról bizonyosságot tevő, Jézus szenvedéséről, haláláról és feltámadásáról szóló műnek.

Amikor azt mondjuk, hogy az egyház találta hitelesnek ezeket, ekkor egy nagy tekintélyű emberekből álló zsinatra gondoljunk, például a Niceai Zsinatra, vagy inkább természetes fejlődésre?

Ezek a zsinatok megerősítették a kánoni könyveket, azonban az már a 300-as években történt. Amikor az előbb azt mondtam, hogy az egyház hűséges evangéliumnak találta a bibliai négyet, én azt az első század végi egyházra értem: a keresztyén gyülekezetekre, melyek elkezdtek olvasni, újraolvasni, idézni, istentiszteleti liturgiában használni ezeket az evangéliumokat. Tehát nem a 4. században alakul ki ezeknek az iratoknak a kanonikus értéke, hanem jóval korábban. A felismerés, hogy ezek az evangéliumok igazak, már az 1. században megtörtént. Talán az a kézzelfogható jele ennek, hogy az evangéliumok elé oda kellett tenni, hogy Máté szerint, Márk szerint... Ennek csak akkor van értelme, ha több is van, és az egyház mindegyiket meg akarja őrizni. Ezek a feliratok (Máté szerint stb.) lehetnek 1. század végiek, de legkésőbb 2. század elejiek. Az evangéliumok tekintélyét elismerő és felismerő bizonyágtétele az egyháznak az én szememben nagyon korai. A 4. századi zsinatok ezt az egyház széles körében vallott felismerést csak megerősítik, és az egész birodalomban érvényesnek mondják ki.

Végezetül, Professzor úr szerint mi lehet a helyes keresztyén hozzáállás a Jézus életét és halálát eltorzító művekkel szemben?

Semmiképpen sem tiltanám be ezeket, már csak azért sem, mivel ez az ellenkező hatást érné el (még jobban felfigyelnének rájuk az emberek). Inkább a pozitív bizonyágtételünk szükségességét erősíteném: arra helyezném a hangsúlyt, hogy az egyetlen történetileg hiteles Jézust a négy bibliai evangéliumból ismerhetjük meg. Hozzátevé, hogy Júdásról is a bibliai híradások alapján kaphatunk pontos képet. Az egyház feladata az igazi Jézus megismertetése az emberekkel.

GÉR ANDRÁS

AZ ÖRÖK CÉDRUS

– beszélgetés Kiss Gergellyel, az együttes egyik alapító tagjával –

Tíz évvel ezelőtt Kőbányán összejött néhány fiatal zenélni. Aztán zenekarrá alakultak, és elkezdődött tíz éves pályafutásuk, melynek lezárása az április 20-i koncert lesz. Kiss Gergellyel, az együttes egyik alapító-tagjával, aki annak idején a 95-ös buszon álmodta meg az együttes nevét, beszélgetett Gér András a zenéről és a Cédrusról.

Kezdetben önmagáért a zenéért játszottatok. Miket adtatok akkor elő? Milyenek voltak az első idők?

Először csak a közös zenélés kedvéért jöttünk össze, majd a hegedűsünk ötlete alapján lettünk zenekar. Akkor még nem is gondoltuk, hogy mekkora csodákat fogunk együtt megélni. Nem zenekarnak indultunk, nem is tekintetük szolgálatnak a zenélést, mégis megéltünk mindent, ami egy zenekar életének része lehet, és eközben sajátos küldetéstudatunk is megfogalmazódott. Annak idején verseket zenésítettünk meg. Úgy gondoltuk, hogy olyan mély gondolatokat, mint amilyeneket például Ady, József Attila, Kosztolányi, Reményik fogalmaztak meg, mi nem tudnánk.

Ki írta a Cédrus-dalokat?

A zenét többnyire én írtam, a szöveget, ha nem verseket dolgoztunk fel, Lutfi és én írtuk. A kidolgozás már a zenekar közös feladata volt. Gazdag Zoli, a hangmérnökünk óriási munkát végzett ebben. Az ő hangszere a stúdió volt.

„Nem a mi részünk a zene, mi vagyunk a zene részei.”

Mit vettetek figyelembe, amikor megalkottatok egy új szerzeményt? Milyen szempontok vezéreltek, mi volt fontos? A zene maga, a dallamvilág, a szöveg, a fogyaszthatóság?

Mivel keresztyén zenéről van szó, a Cédrusban mindig első helyen szerepelt a szöveg, az üzenet tisztasága és hitelessége, melyből a közönség lelkileg táplálkozni tud. Fontosnak tartjuk ezen túl, hogy prozódiailag (azaz a szöveg természetes ritmusa szerint) helyes legyen a megzenésítés. Manapság ezzel itthon

elég sok probléma van, de mi igényt tartunk rá. Sok műfajjal próbálkoztunk kezdetben, míg eljutottunk a népzenehez.

Hogyan viszonyultok a közönséghez? Menynyire befolyásol benneteket a mindenkori igény?

Fontos a közönség számkra, de nem az a cél, hogy mindenáron megfeleljünk az elvárásainak, hanem, hogy neveljük őket. Ma a legtöbben a már fennálló igényt akarják saját anyagi szempontjaiknak megfelelően kielégíteni. Nemesebb dolog előbb megteremti az igényt, és aztán kielégíteni. Meg kell teremteni az igényt, s ez a nevelés maga. Ha népzene, vagy népzenei feldolgozást szeretnél eljuttatni az emberekhez, meg kell harcolnod, hogy az emberek megszeressék ezeket. A zenében is minőségre törekszünk, ezért nyúltunk vissza a gyökerekhez, Bartók szavaival élve, a tiszta forráshoz, hagyományainkhoz, a népzenehez.

„Különösen gazdag a magyar népzenei világ. Közel háromszázezer lejegyzett népdalunk van, más nagy népeknek is csak körülbelül hatezer. Ennél gazdagabb hagyományt nem is találhatunk volna.”

Ezek szerint ti nem tiszta könnyűzenét játszottok. Beszélj erről a tiszta forrásról. Mégis mi ragadott meg benne? Mit akartatok ezzel kifejezni?

Szerintem nincs olyan, hogy komolyzene vagy könnyű zene. Valami vagy zene, vagy nem. A zene mint abszolút kategória létezik. Mi a mai kor zenei kultúrájának vagyunk a részei. Magyaroként pedig a magyar népzenehez kötődünk. Ez a tiszta forrás.

A lényege annak, amit csinálunk, hogy nem vetjük el az elődök vívmányait; és nem vetjük el azt a kultúrát sem, melyben élünk.

Fontos számomra a népzene, a zsoltárok éneklése, elődeink zenei hagyománya. Mi egy hosszú folyamat részei vagyunk, ráépítkezünk a múltra. Vallom, hogy igazán újat nem lehet alkotni, ha a múltat eltöröljük, csak ha ráépítkezünk hagyományainkra, és azokat újrafogalmazzuk abban a korban, melyben mi magunk is élünk.

K o r á b b a n említetted, hogy keresztyén zenéről beszélünk. Ha a komoly- és a könnyű jelzőket elvetjük, akkor mit értsünk keresztyén alatt? Egy kérdés szerintem sokakat foglalkoztat, akik szeretik a zenét valamilyen formában, van-e olyan, hogy keresztyén zene?

A keresztyén szó itt – jól értsük – az üzenet hitelességét jelenti, ahogy hiteles üzenetet hordoz egy – engedj meg ezt az összehasonlítást méltatlanul is – Beethoven, Bartók, Mo-

zart, Bach vagy Kodály mű. A mi zenénk azért keresztyén, mert üzenetében az, de ez azért zeneileg nem determinálja.

Mondtad egy korábbi beszélgetésben, hogy a nevetek idővel elkezdett „hatni rátok“. Idővel, ahogy változtatok, úgy fejlődött ki küldetés-tudatod is. Nevetek jelezte ezt, hogyan éltétek, élted meg ezt?

Csontváry egyik cédrusa (Zarándoklás a cédrushoz Libanonban) lenyűgöző lombkoronájával a puszta fölé magasodik. Közel s távol semmilyen növény, ezért a zarándokok köré gyűlnek. Úgy éreztük, az a küldetésünk, hogy ilyen cédrusa legyünk azoknak, akik odagyűlnek a koncertjeinkre. Később megtudtuk, hogy a magyarságnak is van közös múltja a cédrussal mint fával. Ez egybeesett azzal, hogy a magyar népzene felé fordultunk.

A zene is olyan örökéletű, mint a cédrus, mi ennek a nagybetűs Zenének vagyunk a részei.

„A név teljesen profán módon a 95-ös buszon jutott az eszembe. Aztán rálettünk annak mélyebb értelmére is. Csontváry más cédrusképei is megihlették fantáziánkat. A háromszög alakú cédrus-lombkorona például cédruskutatók szerint a Szentháromság jelképe; egy másik cédrus képen, szöveget látunk a faágla verve, ami Jézus Krisztus kereszthalálára utal. A régi magyar hagyományokban a sámándob pereme cédrusfából készült, a túlvilág kapuját pedig eleink szintén cédrusfából képelték el. Az Ószövetségben Salamon templomépítésénél is olvasunk cédruszerendákról. Ezt a fát, ha nem vágjuk ki a gyökereit, nem lehet kiirtani, mindig újjahajst. A cédrus őrök életének mondott fa.“

Mikor összeálltatok, volt már valamilyen zenei múlt mögöttetek?

A zenekar születésétől együtt fejlődünk. A kezdet kezdetén nem tudott mindenki úgy játszani hangszeren, mint később. A teljesség igénye nélkül pl. Lutfi, aki csak később vett magának kongát, vagy Kati, aki a Cédrus ideje alatt tanult meg zenélni kavalon, csángó furulyán – gimesi, moldvai muzsikát; neki kö-

szönhető egyébként, hogy az együttes is elkezdett érdeklődni a csángó zene iránt...

A Cédrus megszűnik. Egy búcsúkoncerttel zárul a tízéves szolgálat. Hogy jutottatok erre a döntésre? Mik az okok?

Eredetileg tízen voltunk. Ma tizennégyen. Ha jött valaki, akkor hozott egy új hangszert. Voltak, akik maradtak, voltak, akik vidékre költöztek, ezért külső tagok lettek. Ez még nem volna olyan nagy baj, de sokan sokfelé sok mindent csinálunk, s ebben a k e r e t b e n , ebben a formában többé már nem tudunk együtt muzsikálni. Ez persze nem azt jelenti, hogy ezután már nem akarunk keresztyén töl-tetű zenét játszani. Nekem egyébként már most hiányzik. Talán lesz egy másik zenekar.

Új cédrus?

Nem; az egy korszak volt. Valami más, máshogy. Tapasztaltabbak és idősebbek let-

tünk, s már nem azzal a gyermeki lendülettel kezdenénk, mint 10 évvel ezelőtt. A jövő a Cédrus számára együttesként, a közönség kezében van. Ha tetszenek nekik a felvételeink, akkor hallgassák, és ne felejtsenek el minket. Végülis a cédrus egy örök életű fa...

Az utolsó koncert, melyen egy kivétellel mindenki ott lesz (tehát összesen tizenhárman – a szerk.) április 20-án este hétkor kezdődik. Erről egyébként hangfelvétel is készül, és írott cd-n bárki meghallgathatja, de

h i v a t a l o s kiadványunk már nem lesz. Bárki szerepelhet a felvételeken taps formájában, ha eljön a Ráday utca 28. dísztermébe.

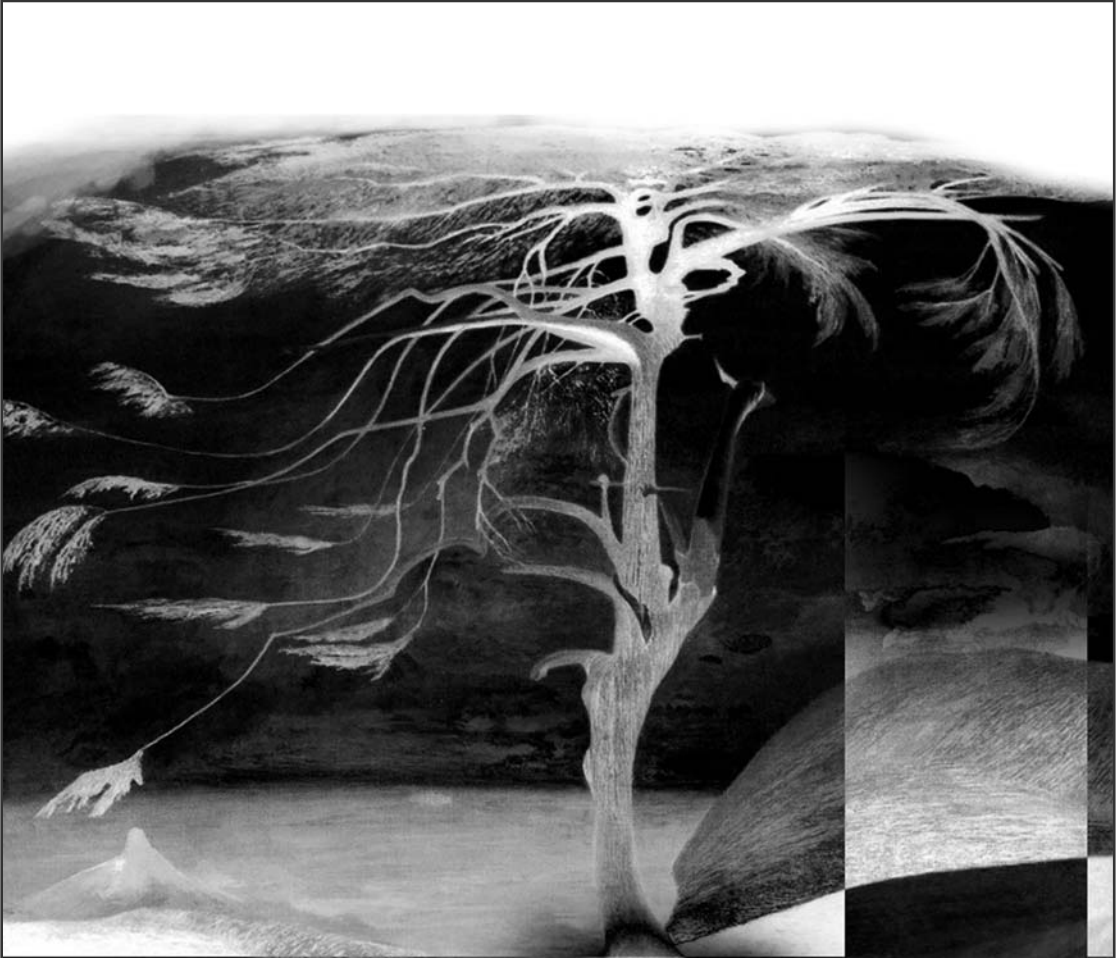
Köszönöm mindannyiunk nevében, hogy rendelkezésünkre álltál és beszélgettem velem arról a jelenségről, melyet a Cédrus fémjelez. Életetek további részére Isten ál-

dását kívánom a Protestáns Téka nevében.

Én is köszönöm a lehetőséget a Protestáns Tékának, s Isten áldását kívánom munkátokra.

A CÉDRUS TAGJAI:

Árik Péter (dob), Bálint Márta (billentyűs hangszerek, vokál; 2004-ig), Burns Katalin (csángó-fuzulya, kaval, vokál), Dunaveczy Leona (ének, vokál; 2002-ig), Fehér Krisztina (esellő), Fekete Károly (elektronikus gitár), Gazdag Zoltán (hangmérnök), Gazdagné Kaszásnyó Adél (ének, vokál), Ghanim Tamás Lutfi (konga, ének, vokál; 2004-ig), Kiss Gergely (akusztikus és elektronikus gitárok, brácsa), Labancz Dániel (basszusgitár), Sassi Lilla (hegedű), Szabóné Kozma Eszter (hegedű; 2003-ig), Veszélka Tamás (akusztikus gitárok, ének; 2005-ig).

Cédrus

ÁPRILIS. 20. 19 óra

búcsúkoncert

Árlik Péter - dob
Bálint Márta - billentyű
Burus Katalin - furulya, ütőgardon, ének
Dunaveczi Leona - ének, vokál
Fehér Krisztina - cselló
Fekete Károly - elektromos gitár
Gardag Zoltán - hang-technika
Gardagné Karácsony Adél - ének
Ghanim T. Lufi - ütőhangszerek
Kiss Gergely - elektromos és akusztikus gitárok, ének, vokál
Lahancz Bániel - basszusgitár
Szabóné Kozma Eszter - hegedű
Veszélka Tamás - gitár, ének

IX. Ráday u. 28

Díszterem

72 ÓRA KOMPROMISSZUM NÉLKÜL

A budapesti fiatalok is bekapcsolódtak a 72 óra kompromisszum nélkül országos program-sorozatába. Március 16. és 18. között a fővárosban 130 fiatal részvételével 13 projekt valósult meg, míg két csoport vidéken teljesített szolgálatot.

A Fokoláre-mozgalom néhány tagja a XVI. kerületi Körvasútsor melletti kiserdőt tisztította meg a szeméttől. Lelkesen mesélték, hogy sok arra sétáló környékbeli is bekapcsolódott a munkájukba. Közben a fiatalok a program lényegéről tájékoztatták őket.

A Szilágyi Dezső téri református gyülekezet fiataljai a Budapesthez közeli Vinnye körzetében szedtek szemetet. A vasárnapi zárőnnepségre igencsak fáradtan, de annál vidámabban érkeztek.

A pestszentlőrinci Szent László plébánia csoportja elsősorban saját közösségükön belül kereste meg az idős, beteg embereket, de látogatást tettek pl. a Nyíró Gyula Kórházban is.

A káposztásmegyeri református ifi Noszvaj község sportpályáját és temetőjét rakta rendbe.

A Kispeszt-Rózsa téri református egyházközség ificsapata Esztergomba utazott, ahol többek között fölüjítottak egy játszóteret, szemetet szedtek, valamint besegítettek a Pilis község önkormányzata és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által szervezett közös gyermekprogram megvalósításába.

A szentimrevárosi Juhok csoport két akcióba is bekapcsolódott: pénteken a Pikler Intézetben segédkeztek a játékraktár rendbetételénél, vasárnap pedig a Magyar Evangélikus Ifjúsági Szövetség csoportjával közösen kirándulni vitte a Bárka Közösségben élő sérült fiatalokat. A napot közös pizzázással zárták.

A Lilék csoport a Katolikus Karitás XXIII. János Szeretetotthonába látogatott, egész napos programmal készültek az idősek szórakoztatására. A Karitás munkatársainak elmondása szerint az idős lakók nagy örömmel fogadták a fiatalokat, és máskor is szívesen látnának más csoportokat.

A káposztásmegyeri katolikus fiatalok is kitétek magukért! Pénteken több mint har-

minc fiatal a környékbeli Farkaserdőt tisztította meg a szeméttől, szombaton pedig egy kisebb létszámú csoportjuk Leányfalura utazott, és az ottani Református Szeretetotthonban segített.

A Fasori Evangélikus Gimnázium diákjai is több projektben is részt vettek. Első nap a rákospalotai Alagi térre mentek. Itt található az a felújítás alatt álló ház, amely a Magyarországi Református Egyház Református Missziói Központjához tartozó missziói ágának biztosít helyet. A diákok itt a ház körül dolgoztak, míg a következő napon a Magyarországi Református Egyház Bethesda gyermekkórháza kertjében hasznosították magukat. Ez utóbbi munkába több csoport is bekapcsolódott (szükség is volt rá, hiszen a kórháznak csak két kertésze van erre a hatalmas kertre!). Dóra nővér vezetésével a zuglói domonkos templom ifjúsági hittanosai is itt segítettek, ugyanúgy, mint a Ciszterci Szent Imre plébániáról érkezett csoport.

Az utolsó csapat a Vakok Batthyány László Gyermekotthonában dolgozott két napon keresztül. Munkájuk nagy segítséget jelentett az intézmény számára, ugyanakkor a fiatalok is boldogok voltak, hogy kis időt a gyerekek közelében tölthettek, még akkor is, ha közben ablakot pucoltak.

Esténként 2-2 fiatal még a Máltai Szeretetszolgálat teajaratán is besegített.

A 3 nap közös ünnepléssel zárult, melyet vasárnap este a Lágymányosi Ökumenikus Központban rendezett az Ökumenikus Ifjúsági Iroda, amely az országos akciót is koordinálta. Az iroda munkatársai nagy örömmel hallgatták a fiatalok lelkes élménybeszámolóit. Már megérte a több hónapi szervezőmunka!

A fiatalok beszámolóit szerint ők sokkal többet kaptak három nap alatt, mint amennyit adtak: ők érezték megajándékozva magukat. Több csoportvezető kis félelmet és izgatottságot látott a fiatalok tekintetében, amikor idősekhez vagy fogyatékosokhoz mentek, mert teljesen új területen kellett kipróbálni magukat. A fotókon mosolygó arcok viszont azt bizonyítják, az első percek izgalma után

mindenhol megtalálták a megfelelő hangot. Több csoport is jelezte, a későbbiekben is szívesen látogatna időseket, betegeket vagy sérült, illetve hátrányos helyzetű gyerekeket. A „72 óra“ csak a kezdet, a fiatalok most fedezték föl, milyen sokat jelent az önzetlen szeretet.

A 72 ÓRA KOMPROMISSZUM NÉLKÜL kezdeményezés ötlete Ausztriából származik, ahol eddig már két alkalommal rendezték meg a programot, igen nagy sikerrel. Magyarországon az akciót, amelyet az egész országra kiterjesztve idén első alkalommal rendeztek meg, az Ökumenikus Ifjúsági Iroda koordinálta a három történelmi keresztény egyház ifjúsági bizottságainak és hivatalos diakóniai és kari-

tatív szervezetinek együttműködésével.

A program során 43 helyszínen, több mint ezer, 14 és 30 év közötti fiatal 106 kezdeményezést valósított meg.

A magyarországi szervezők legközelebb 2008 őszén szeretnék – ezúttal az osztrák akcióval egy időben – újból bevonni a fiatalokat hasonló 72 órás szociális tevékenységbe.

További információ kérhető a szervezőirodától:

Ökumenikus Ifjúsági Iroda, tel.: (1)3652998

www.oki-iroda.hu/72h

oki@keresztény.hu

illetve a projekt sajtóreferensétől:

Frenyó Anna, tel.: 0620/770-3057

anna.frenyo@lutheran.hu

Amikor e-mailben elolvastam a tájékoztatót erről a lehetőségről, hogy a március 15-i hosszú hétvége 72 óráját valamilyen előre nem tudható, azaz kompromisszumok nélküli diakóniai munkával tölthetném, magamat is megleptem azzal, hogy a szokásos reakcióimmal ellenkező módon nagyon megtetszett az ötlet. Gondoltam, most végre tehetek valami nagy jót. Sikerült is fellelkesíteni néhány embert, így össze is állt egy kicsi, többé-kevésbé a gyülekezetünk ifjúságából verbuválódott csapat.

A szünet kellős közepén, pénteken korreggel világmegváltó lendülettel indultunk – amint akkor megtudhattuk – Esztergomba. Ott az is kiderült, hogy a Máltai Szeretetszolgálat munkájába fogunk bekapcsolódni. Gyönyörű napfényes időben láttunk hozzá egy játszótér játszóeszközeinek újrafestéséhez. Bevallom, valami krisztusibbra – mondjuk ételosztás hajléktalanoknak vagy valami hasonló – számítottam. Ebédre minden nap egy helyi étkezdébe voltunk hivatalosak. Annak ellenére, hogy mi mentünk szolgálni, a Máltai Szeretetszolgálat jóvoltából nagyon kellemes kiszolgálásban volt részünk. Délután folytattuk, amit elkezdtünk, de igazán emberbaráti időben térhettünk a szállásunkra, a Máltai Szeretetszolgálat egyik épülfélben lévő házába.

Szombaton csak délelőttre foglaltak le minket, mégpedig Pilismarótra ugrottunk át, hogy az ott szervezett Családi Délelőtt programjában segédkezzünk. Különböző kézműves foglalkozásokat, sorversenyeket vezettünk, többnyire hátrányos helyzetű gyerekeknek. Nehezen indult, de azt hiszem, mondhatom, hogy sikerült egy kis színt vinni az életükbe. Újabb kiváló ebéd után volt egy szabad délutánunk, amit pihe-néssel, beszélgetéssel, játékkal töltöttünk. Estére viszont lekötött minket a Máltai Szeretetszolgálat. A „kompromisszum nélkül“ jegyében várost néztünk, sőt még egy kávéházi jazzesten is részt vehettünk.

Vasárnap délelőtt újra a már említett játszótérre mentünk festeni, terepet rendezni, majd a kihagyhatatlan ebéd után a 72 órát teljesen meghazudtoló módon visszaautóztunk Budapestre.

Összességében igazán kellemesen telt a hétvége, és azt hiszem, még hasznossá is tudtuk tenni magunkat. A kompromisszum nélkül vállalt nehézségek pedig szinte kimerültek az újramázolt játszótéren kergetőző gyerekek összefestékezett ruhái miatt panaszkodó szülők szidalmainak keresztyéni elviselésében.

Ablonczy Tamás

A BUDAÖRSI PASSIÓ KIALAKULÁSÁNAK RÖVID TÖRTÉNETE

A Budaörsi Passiót 1933-ban mutatták be először, Bató Géza tanító és Aubermann Miklós plébános forgatókönyve alapján. A Passió megrendezése érdekében Budaörs egy emberként állt a kezdeményezés mellé: a falu lakossága felépítette a Jeruzsálemet ábrázoló szabadtéri színpadot, színtársulatként összefogva maga adta elő Jézus szenvedését és minden, az eseményhez kapcsolódó munkálatot saját kezűleg végzett el.

1933 és 1939 között játszották az előadásokat a Kőhegyen, majd 1941-ben Budapesten is előadták. A korabeli sajtó csodálattal és lelkesedéssel írt a Passiójátékokról: „*Krisztust Bató tanító úr fia alakította. Bölcs volt és szelíd, komoly, nemes, méltóságteljes minden szava, mozdulata. A többi szereplő csupa egyszerű iparos- és munkásember. És mégis annyi kifejező tehetség, annyi őserő, annyi méltóság, veleszületett istenadta művészet volt a játékukban, hogy újra meg újra meg kell néznem a színlapon a nevüket. És mennyi mozgás, mennyi elevenesség, hullámozgás a színpadon! Milyen festői színpaltok, jelmezek, csoportozatok! Minden szereplő élő, szerves része az egésznek, akkor is, ha egy szó szerepe sincs.*“ (Új Idők, 1933. július 23.)

A második világháború és a németek elűzése után a Passió díszleteit lerombolták, köveit széthordták a Kőhegyi kápolnával együtt.

2000-ben a Csíksomlyói Passiót mutatták be a Kőhegyen, majd 2003-ban és 2006-ban az eredeti szöveggel felhasználva került sor az előadásokra.

Cél: keresztény alapokon nyugvó darab bemutatása, mely feleleveníti Krisztus kínszenvedését és kereszthalálát, tehát egy színvonalas darab megtekintésén túl a missziós jelleg és az 1930-as évek budaörsi színjátszós hagyományainak élővé tétele is fontos motivációs erő. A célközönség lényegében bárki lehet, aki eljön az előadásra.

A szereplők profi színészek, a statiszták ugyanakkor budaörsi lakosok. A statiszták munkájukat önkéntes alapon végzik, fizetést nem kapnak. A színészek helyi és országos színházakban egyaránt játszanak.

A társulat nem állandó, a darabot három-évente adjuk elő a Kőhegyen, így a következő előadásorozat 2009-ben lesz. A nézőtér egy előadásra 630 nézőt tud fogadni. A 10 előadásból 6 magyar, 4 német nyelvé.

A próbák egy-másfél hónapon át tartanak, szinte minden nap, az első időszakban szöveg-tanuló olvasópróbákkal, a második nagyobb egységben a helyszínen, az egyes színek próbájával.

A 2006. június elején kezdődött előadásokra 2006. áprilisában kezdődtek a próbák.

Csillagpont

Kedves Testvéreink!

Örömmel értesítünk titeket, hogy a hírlevél restaurációs munkálatai befejeződtek, azaz beindul a hírlevél-szezon. Igyekszünk kíméletesen „csepegtetni“ az információkat, de annyi minden történt, hogy nehéz lesz visszafogni magunkat. Odaadó figyelmeztetéseket mindehhez előre is köszönjük. Egyben áldott Húsvétot kívánunk az idközben majd 70 főre gyarapodott CSP szervezőcsapat nevében.

Pályázatok

Az ideai Csillagpont sem telhet el pályázatok nélkül. Ha szeretsz (és tudsz) fotózni vagy novellákat, verseket eddig csak az asztalfióknak írtál, akkor tekintsd meg kiírásainkat és ne légy rest nevezni. A fogyatékkal élőkre is gondoltunk.

Bővebb információ: <http://csillag.reformatus.hu/index.php?n=157&id=158&sid=158>

Toborzó

1. Az ideai találkozón nagy figyelmet szentelünk a fiatal családok részvételére. Felépítjük a CSILLAGOM – gyermekszigetet, ahol kézműves foglalkozások, játszóház, gyermekistentiszteleti alkalmak és a Tündérgyert Művészeti Gyermekfoglalkoztató várja a kicsiket. Ebbe a csapatba keresünk önkéntes óvodapedagógusokat vagy lelkes, gyermekekkel szót értő ifjakat.

2. A helyszíni lebonyolítás minden mozzanata rendkívül fontos a Csillagponton, és nem mondhat ellent a fő üzenetnek színvonaltalanságával. A körülmények szervezés kizárólag önkéntesek munkáján alapul. Ehhez keresünk RENDEZŐKET. Igyekszünk úgy beosztani szolgáltatásokat, hogy közben a találkozót is élvezni tudják. Erőfeszítéseikért cserébe elengedjük a részvételi díjat.

Hírek

1. *Regisztráció indulása:* április 23., hétfő.

2. *Részvételi díjak*

A részvételi díjat alacsonyan tartottuk, hogy senkit se zárjunk ki a közösségünkől. Az étkezés költségei ugyanakkor növekedtek. A korábbi Csillagpontokon valamennyi résztvevőnek támogattuk a napi betevőhöz jutását. Idén erre a nem szociális szempontú kedvezményre nincs lehetőség. Hogy mennyibe kerül? Olvasd el a honlapon!

Bővebb információ: <http://csillag.reformatus.hu/index.php?n=160&id=161&sid=161>
<http://csillag.reformatus.hu/index.php?n=160&id=162&sid=162>

3. *Kedvezmény*

Tudatában vagyunk annak, hogy a kedvezményes részvétel is terhet jelenthet számotokra, amennyiben minden étkezést megrendeltek majd. Ezért azok, akik gyülekezetüktől nem kapnak segítséget, a regisztráció során szociális helyzetre hivatkozva támogatást, azaz a részvételi díj elengedését kérve nyelhetik.

4. *Egymás terhet hordozzuk!*

Segíteni szeretnénk egymást. Ezért a jelentkező fiataloknak nemcsak kedvezmény igénylésére nyílik lehetősége a regisztráció során, hanem arra is, hogy támogassák mások részvételét. Azaz, amennyiben tehetik, többet is fizethetnek, ezzel lehetővé téve egy másik fiatal egy vagy több napi részvételét. Ez a lehetőség a gyülekezeti tagok előtt is nyitva áll majd a regisztráció időszakában. Hirdessétek nekik!

Bővebb információ: <http://csillag.reformatus.hu/index.php?n=157&id=159&sid=159>

5. *Szóróanyag*

Kedden postára adtuk gyülekezeteinknek, intézményeinknek, illetve a határon túli egy-

házközi és -megyei hivataloknak a még „nyomdameleg” plakátokat és szórólapokat egy kísérőlevél társaságában, amelyben teljes körű tájékoztatást adtunk a tudnivalókról. Ha közösségeknek szüksége van további szóróanyagra, vagy a küldemény esetleg nem érkezik meg, azt jelezzétek bátran. Igyekszünk segíteni.

Püspökeinknek hála már létrehoztunk két kisebb „lerakatot”: Debrecenben (Kovács Abys) és Veszprémben (Szakács Sándor) is elvihettek egy-egy plakátot, szórólapot a Püspöki Hivatalokból. Jövő hét végéig Miskolcon is elértek szóróanyagainkat.

6. Megújuló honlap

A Csillagpont honlapja hamarosan ontani

fogja az információkat. A nagy megújulás április második felében várható, de addig is folyamatosan frissítjük és alakítjuk. Látogassatok el rá néha-néha.

7. Programok

Következő hírlevelünkben már részletesebben olvashattok a programokról. Most csak azt áruljuk el, hogy velünk lesz Molnár Ferenc, azaz Caramel és Bartók Eszter, méghozzá egy rendhagyó koncert keretében.

ZSINATI IFJÚSÁGI IRODA
1146 Budapest, Abonyi u. 21.
Tel.: 1/460-0702; fax: 1/460-0703
csillagpont@reformatus.hu
<http://www.csillag.reformatus.hu>

Március 11.-én Erdőkertesén és Váchartyánon szolgáltunk teológusnap alkalmából. Míg mi, teológusok a gyülekezetben a vasárnapi felnőtt- és gyermekistentiszteleten szolgáltunk, addig Kaszó Gyula teológiai tanár és lelkipásztor hirdette mindkét helyen Isten ígését. Gergely Ferenc Barnabás, a gyülekezetek lelkipásztora családjával és a két gyülekezettel együtt szeretettel és nyitott szívvel fogadott bennünket. Számomra nagyon meghatározó élmény volt, hogy mind a két gyülekezetben családi volt a hangulat, volt gyermek- és felnőtt istentisztelet is. Sőt annak ellenére, hogy Erdőkertesén a Művelődési Házban kell tartaniuk a gyülekezeti alkalmakat, a gyerekek számára mégis két foglalkozás volt, az egyik a nagyon kicsiknek, a másik általános iskolásoknak. Így az egész család nyugodtan el tud menni istentiszteletre, hiszen vigyáznak a gyerekekre. Sok jó tapasztalatot szereztünk, hogy hogyan is lehet minden korosztálynak a körülmények ellenére is teljesen odafigyelni Isten hívó szavára.

Felhívjuk kedves Olvasóink figyelmét, hogy ha havi programjait, híreiket elküldik a protestansteka@gmail.com e-mail címünkre, akkor az alábbi oldalon helyet tudunk biztosítani a megjelenéshez.

MESE A FELTÁMADOTT GYÜLEKEZETRŐL

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy kisváros és egy református gyülekezet. Ennek a gyülekezetnek a hívein lassan hívős közöny és egykedvű érdektelenség lett úrrá. Láttá tudta ezt az egyházmegye esperese is, és egyik legbuzgóbb papját küldte oda lelkipásztornak. De már az új lelkész személye, buzgósága sem érdekelte az embereket. Mindjárt az első vasárnap üres templomban prédikált, és nem volt ez másképp a következőn sem. Az új lelkész a hét közbeeső napjain házról házra járt és ajtóról ajtóra kopogtatott. Az egyik helyen kimért udvariasság, a másikon ellenséges hangulat fogadta, és sokan közömbösen keresztülnéztek rajta. *„Az egyház itt már úgyis halott, nincs már szükségünk rá, hogy újraéledjen.”* – mondogatták itt is, ott is.

Az újabb vigasztalan vasárnapot követő héten a városka helyi lapjában feketekeretes gyászjelentés jelent meg. Szövege így hangzott: *„A lelkész – híveivel egyetértésben – közli, hogy a helybéli református egyházközség meghalt. A gyászistentiszteletet érte vasárnap délelőtt 11 órakor tartjuk. Szeretettel hívom az egyházközség területén lakókat, hogy vegyenek részt a végtisztség megadásán.”*

A lapot azután megdöbbenve olvasta mindenki.

Vasárnap már fél 11-kor zsúfolásig megtelt a templom. Kérdező tekintetek néztek egymásra: mi lesz most? Mi történik itt? Ami azután valóban történt, arról az egyik helyi lakosnak, egy huszonhat éves fiatalembernek a beszámolója tájékoztat. *„Amint beléptem a templomba, mindjárt észrevettem az oltár előtti alacsony ravatalra helyezett koporsót. Egyszerű tölgyfából készült, aranyozott kereszt díszítette. A lelkész 11-kor felment a szószékre. Néhány percnyi csendes imádság után felénk nézett és így szólt: „Az egyházközség hívei, vagy legalábbis azok, akiket annak véltem, közölték velem, és magatartásukkal is igazolták, hogy egyházközségük halott. Úgy tűnik, nincs*

már semmiféle remény az újjáélesztésre. Szeretném azonban véleményüket még egy utolsó próbával megcáfolni vagy esetleg igazolni. Kérem, menjenek el sorjában, egymás után a koporsó mellett, vessenek pillantást a benne nyugvó halottra. Azután hagyják el a templomot a keleti kapun. Ezt követően majd én magam elvégzem a gyászszertartást. Ha azonban mégis akadna néhány, aki kifelé menet elgondolkodik, és arra a meggyőződésre jut, hogy megváltoztatja véleményét, mert úgy gondolja, egyházközségünk mégis életképes, akkor kérem őket, jöjjenek vissza az északi kapun. Ez esetben a jelenlevőkkel nem gyász-, hanem hálaadó istentiszteletet fogok tartani.”

Ezután a pap a koporsóhoz lépett, megilletődve levette fedelét és félreállt. A menet pedig lassan megindult. *„A sorban az egyik utolsó – írja a tudósító – én voltam. Maradt hát elég időm, hogy elgondolkojak. Ilyesmi jutott eszembe: vajon ki és mi az egyház? Kik és mik vagyunk mi, akiket hívőnek neveztek? És ki lesz majd a koporsóban? Minden bizonnyal a megfeszített Krisztus képét helyezte el a lelkész, hogy vele szembesítsen minket. Ilyen és hasonló gondolatok villantak fel bennem, de úgy látszik, az előttem vonulóknak is, mert láttam, hogy mindenki zavartan lépked előre. Láttam, hogy egyfajta aggodás ül ki az arcokon, félnek, amint közelednek a koporsóhoz. A látvány azonban hatott, megnyílt az északi kapu, s egyre többen tértek vissza a templomba. Végre én is ott álltam a koporsó előtt, hogy megnézzem, kit és mit találok ott. Mikor a koporsó fölé hajoltam, előbb behunytam a szemem. Amikor azután félve kinyitottam, nem az egész egyházat, nem is halott egyházközségünket, de még csak nem is a halott Krisztus képmását láttam meg, hanem egyet halott egyházközségünk tagjai közül. A koporsóba helyezett tükörben önmagamot pillantottam meg.”*

Itt a vége, fuss el véle!

HÚSVÉTI MEDITÁCIÓ*

– teológusoknak –

Kiknek jelent meg a Feltámadott?
A síróknak, félőknek, kételkedőknek, vagyis: nekünk.
Ezt hirdessük ünnepi legátusokként!

***

Megjelent a síró Mária Magdolnának. Ez az asszony bánatában sírt, mert elvesztette bűneit megbocsátó, lelki betegségét gyógyító Mesterét (11.15.vv.). „Elvitték az én uramat, és nem tudom, hová tették őt” (13.v.). Mennyire odailik ez a vallomás millió magyar asszony szájába: „Elvitték az én uramat katonának-hősi halottnak 1941-ben, de nem tudom hol tették őt a tömegsírba; elvitték munkaszolgálatosnak 1949-ben, de nem tudom hol van az a marék hamu, ami lett belőle; elvitték hadifogolynak 1945-ben, de amikor nyolc év után visszatért, nem tudtam, hogy ez a rokkant lett belőle; elvitték politikai fogolynak '56 után, de csak ruháit kaptam vissza az 1962-es amnesztiával, őt sohasem; vagy elvitte „tragikus hirtelenséggel” a munkahelyi zaklatás, feszültség vagy a pénzhajsza...” Ilyen síró és csalódott hallgatóknak kell prédikálnunk arról, hogy Jézus nevében szólította a síró Máriát (16.v.); tanította a húsvéti titokra (17.v.), sőt, megbízta azzal, hogy az apostolok apostolává legyen (17-18.vv.). Teológus-testvérek! Vigasztalan sírásaink változzanak a sírók vigasztalásává!

Megjelent a félő tanítványoknak, akik féltek a zsidó Nagytanácstól, amely Jézus halálra ítélese után talán most őket keresi halálra, s ezért meglapultak a zárt ajtók mögött (19. v.). Fél a másoknak kiszolgáltatót hívő ember: meglapul, bezárkózik. Nem akar Jézus sorsában osztozni. Olyan akar lenni, mint a többség: abból baj nem lehet. El kell mondanunk az ünnepi gyülekezetnek: ne féljetekek mások lenni, mint a változó

---

*Olvasandó: János evangéliuma 20,11- 29. (Folytatás a III. borítón.)

divatokat követő tömeg! Figyeljétek meg, hogy az első húsvéti istentiszteletre „Eljött Jézus és megállt a középén“ (19.v.). A mi istentiszteletünkre is eljött és a középén – nem a háttérben – áll meg, hogy mindnyájan lássuk Őt, amikor megmutatja sebeit – ez a református „úrfelmutatás“, amit római katolikus testvéreink – joggal! – a mise legfontosabb részének tartanak, s ami nálunk is minden istentisztelet lényege (20.v.). Megmutatja átszögezett kezeit és oldalát és elmondja, hogy mindez értünk történt, és szabad ezt hittel elfogadnunk. Sőt! Küldetést bíz ránk és ehhez Szentlelke erejét adja nekünk (22.v.).

Tamás történetéből (24-29.v.) látjuk, hogy a kételkedőkhöz külön is eljön az Úr. Két dologból is kitűnik Tamás kételkedése: egyrészt állandóan feltételeket szab: „Ha nem látom... nem hiszem“ (25.v.), másrészt pedig hiányzott a gyülekezetből, amikor ott Jézus először megjelent (24.v.). De Jézus eljön a kételkedőkhöz és az elmaradókhoz is. Néven szólítja őket és engedi, hogy megérintsék Őt. Ennek hatására Tamás egy pillanat alatt megváltozik: kételkedő emberből meggyőzött emberré válik. Nincs szebb hitvallás János evangéliumában, mint a kételkedő és meggyőzött Tamásé: „Én Uram és én Istenem“ (28.v.). Kételkedők és hívők közös vallomásává lehet ez.

A Feltámadott ezen a napon eljön a sírokhoz, félőkhöz, kételkedőkhöz. Hozzánk. Azért, hogy ne sírjunk, ne féljünk és ne kételkedjünk. Inkább vigasztaljunk, bátorítsunk és higgyünk. ÁMEN

Bolyki János